

DE PACE
Inter Evangelicos procuranda
**SENTENTIÆ
QVATVOR:**

Quarum tres Tb. D Y N ALMEN SI.
a Reverendis
DOMINIS Io S A R I S B U R I E N S I.
Episcopis Io. E x o n i e n s i.

*Ultima ab eximis quibusdam in
Gallia Theologis conscripta est.*

Traditæ pridem fuerint **J OHANNI
D V R A O** Scoto viro docto ac prudenti
qui in opere hoc piissimo jam per
aliquot annos non infeliciter
desudavit

*Prodeunt vero Ha (presertim tres
prioris) istis Amstelodami anteā editis
non paulo pulchriores, utpote quæ ab
Autoribus revisæ sunt, nec non proprijs
ipsorum manibus cum auctis cum
emendatæ.*

*Accessit Syllabus brevis Eorum qui de hoc
Argumento antebac scripserunt.*

L O N D I N I.
Per **G. M. pro Gualtero HAMMOND.**
MDCXXXVIII.

Hilarius
D. Ambrosius Lib. 10. de
Trinit.

IN simplicitate fides est, in
fide justitia est, in confessio-
ne pietas est; non per difficiles
nos **D E V S** ad beatam vitam
questiones vocat, non multipli-
ci eloquentis facundiæ genere
solicitat; in absoluto nobis ac
facili est aeternitas, **J E S V M**
suscitatum a mortuis per **D E-
V M** credere, & ipsum esse
D O M I N V M confiteri.

DE PACE
ECCLESIASTICA
SENTENTIA

admodum Reverendi

Dn. THOMÆ MORTONI
Episcopi Dunelmensis.

Salutem in Christo Iesu.

I c i vix potest
(vir Eximie)
quanta lætitia
pagellæ tuæ
nuper ad me
datae animum perfuderint,
A 3 prout

prout intellexi nonnullam spem jam affulisse cum Augustanæ Confessionis Professoribus Germanis veram & Germanam fraternitatem conciliandi. Nam cum dulce sit noniens pacis, tum verò res ipsa multò jucundissima, præsertim religiosa si sit; quæ profectò veras oīnnes in se unitates complexa est. Non possum igitur non gratulari tibi (mi Duræe) eam quam sustines provinciam & περιμετραν procul dubio Apostolicam; usque adeò semper fælicem, ut nunquam frustra esse potuerit: quia aut ad Auditentis salutem proficere, si recipiatur,

cipiatur, aut si respuatur, in Offerentis sinum redire rursus ac redundare certum est. Verum enim verò, duo video abs te posita Controversiarum capita, quæ obstatre videntur, quo minus in unum Ecclesiæ corpus brevi coalescamus: quorum prius ad Eucharistiam spectat, alterum Prædestinationis mysterijs involvitur. In quibus componendis, quod judicium meum deposcis, mihi sanè præposterum videtur: potius peritos medicos imitandos esse duxi, qui nonnunquam contraria curant contrarijs: perinde & nos, quoniam opinionum

A 4 dissidia

dissidia animorum odia generarunt, prius charitatis glutine adversantium voluntates & affectus unire necesse est, ut eorum in controvētendo æstus, & opinionum hiantes scissuras facilius refarcire possimus. Cui ego officio deesse nec possum nec debeo. Quæ verò à me ad utramque Controversiam dicentur, tribus verbis perstringere mihi liceat: vide-licet rationem ineundæ Concordiæ cum ingenijs pacis studiosis facilem: cum rigidioribus possibilem, cum utrisque perquam necessariam esse. Facilitatem satis arguit, & planè demonstrat ea

ea quæ olim intercedebat amicitia inter utriusque sententiæ Professores, quamvis gliscente tunc judiciorum discrepantia. Res hæc magni momenti est, nec igitur exemplis utendum est obscurorum virorum, sed eorum qui fuerunt ex utraque parte omni exceptione maiores. Itaque consulant illi, si placet, suum Lutherum, Melanchthonem, Jac. Andream, Brentium, nos Calvinum nostrum, Bucerum, Pet. Martyrem & Zanchium in medium proferemus ; qui singuli in Ecclesia Christi, veluti primæ magnitudinis lumina fulserunt.

A 5 Primo

Primo in loco de Luther exstant egregia Calvini elogia, etiam tum cum Lutherus in nostros omnes, in causa Sacramentaria, atrociter invehebatur, & ad par pari referendum graviter irritabat: quorum iras tum effervescentes, ne ebullirent, miro artificio repressit. Cal-

Calvin.
Epist.
57. Bul.
linger.

“vinus: sed hæc cupio vo-
“bis (inquit) in mentem
“venire, primùm quantus
“vir sit Lutherus, & quantis
“dotibus excellens, quantâ
“animi fortitudine & con-
“stantia, quanta dexteritate,
“quanta Doctrinæ efficaciâ,
“hactenus ad profligandum
“Antichristi regnum, & si-
“mul

“mul propugnandam salu-
“tis doctrinam incubuerit.
“Sæpe dicere solitus sum,
“etiam si milliès me Diabo-
“lum vocaret, me tamen
“hoc illi honoris habitu-
“rum, ut insignem D e i
“servum agnoscam. Hæc
Calvinus tam pacatè, tam
placidè, tamque indulgen-
ter, ut jam non homo sed
ipsa humanitas loqui videa-
tur. Paulò post Argumen-
tum Apostolicum nostris
veluti frænum in os injecc-
rat, ne nimium excandescen-
tes, in rixas erumperent. No-
strum tamen est (inquit) sic
reprehendere, si quid est in
eo mali, ut præclaris illis
donis

donis aliquid concedamus; ne igitur nobis eveniat, quod denunciat Paulus, (ut invicem in mordendo nos & lacerando consumamur) etiam si ille nos provocaverit, abstinentum potius à certamine, quam ut communi Ecclesiæ jactura vulnus augeamus. Ipsus autem Lutherus quidam præjudicio correptus ita prorsus efferbuit, ut omnem cum nostris societatem fastidiret? imò ne cum Calvino quidem amicitiam inire detrectabat, cum tamen eum noverat causæ nostræ sacramentariæ affer-torem strenuissimum fuisse. Ipsus, si libet, loquatur Calvinus:

vinus: Quanquam Lutherus
me (inquit) privatim adeò
sibi hostem noluit, ut me
sententiae non ignarus, pro-
pria tamen manu gravatus
non sit me reverenter saluta-
re (nam Westphali impro-
bitas hucusque me ineptire
cogit, ut verbo quo ille usus
est, referam.) post cum Mar-
purgi dimidia conciliatio
facta esset, nec ab eo con-
ventu digressum, affirmat
eodem quo ante loco Oeco-
lampadium & Zwinglium
habuisse, quos illic fratum
loco sibi posthac fore sanctè
pollicitus fuerat. Secundò
quanta Melanchthoni, Jac.
Andreas & Brentio inter-
cessit

Calvin.
tract. 2.
defens.
de sa-
ceram.
cens.

Melanchthon
Calvino
inter E.
pistolas
Calvini
187.

cessit cum nostris, quamque
religiosa necessitudo, mutuæ
eorum salutationes ceu amici-
tiaæ symbola, locupletissi-
mi testes esse possunt. Mel-
anchthon ad Calvinum sic
Epistolam exorditur : Re-
verende & Christiane fra-
ter, non despero nos esse
collocuturos. & deinde con-
cludens : Oro filium Dei
D O M I N U M nostrum J E-
S U M C H R I S T U M custo-
dem Ecclesiæ suæ, ut te &
nos omnes gubernet. Bene
vale charissime frater. Præ-
terea noster Sturmius quod
observabat de Melanchthoni
& alijs, minimè nos celabit.
Quasi Philippus Melanch-
thon

thon (inquit) sententiam suam (nempe de re sacramentaria) non communicaverit cum Petro Martyre, post, cum alijs multis, cumque illis amicitiam perpetuam coluerit. Deinde Jac. And. & Brentius sententiae Lutheri de Sacramento Eucharistiae unanimiter adhæserunt, de quibus tamen Calvinus: Non parum gratæ fuerunt, eximie vir, & ex animo colende frater, (Jac. Andream alloquitur) quod inter infaustas tristesque dimications, quibus invitus exerceor, eodem semper te erga me animo esse testantur, deinde, tuam ego animi mo-

Joban.
Sturm.
Ez. ad
Princ.
Freder.
iust
Calvini
Epist.
304.

Calvin.
Ep. 240.
J. cob.
Andrea
& Epist.
32. Pa-
nella.

moderationem exoscular &
laudo. Vale ornatissime vir,
& mihi observande frater.
Dn. Brentio salutem pluri-
mam opto. D O M I N V S
fælici spiritu te regere, vir-
tute fulcire, & benedictioni-
bus augere pergit. Et rursus
alibi : Brentius te salutat.
Sic inter illos agebatur ;
quidni & nos mansuetudi-
nem induentes, istorum he-
roum vestigijs insistamus ?
Illine ut meras charites ex-
spirarent, nos autem ut flam-
mas & furias exhalemus ?
Absit. Thesin priimam ab-
solvimus, secundam aggre-
dimur.

Thes

Thesis secunda. Viam omnem
non penitus interclusam no-
bis esse vel ad animos rigidos
& planè exulceratos com-
ponendos.

Liceat mihi usurpare illud
Aristotelicum in scholis
sæpe decantatum, sed sensu
aliquantulum diverso. Quæ
conveniunt in eodem Ter-
tio, inter se conveniunt.
Similiter apud me statuo;
quamvis in causa Euchari-
stica opinionibus plurimum
distracti simus, exstare ta-
men adhuc communia quæ-
dam

dam Principia & quasi
xem'cia, ex quibus quivis
non præjudicio occæcatus
assertionem possit elicere :
unum est, ^{autem} Scripturarum authoritas, secun-
dum antiquitatis lumen samè
meridianum, de quibus non
est hic differendi locus.
Illa vero tria minimè sunt
prætermittenda, quæ sunt
ab adversantium ipsorum
quasi sinu deprompta. A
primo eorum auspicabi-
mur. Confessio Augustana
apud Doctissimos Theolo-
gos Saxonicos instar Oracu-
li haberi solet, jam si nostra-
rum partium homines cum
illa consenserint, equidem
non

non video quid magis ad consociationem mutuam constituendam facere possit: Certè quidem habent illi in hac parte sibi consentientem Calvinum. Ego si quis alius, inquit, veram & sinceram confessionem expeto, quam modò D e v s ipse verbo suo fanciat: nec verò confessionem Augustanam repudio, cui pridem sciens ac lubens subscrispi, sicuti cum autor ipse interpretatus est. Rursus in confessione (inquit) qualis Ratisbonæ edita fuit, dico nullum verbum existare, quod doctrinæ nostræ contrarium est: & si qua ambiguitas in sensu incidat,

Calvini
Ep. 236.
Mari-
no Scov-
ligio
Eccles.
Ratib.
Pastori.

Calvini.
opusc.
tract.
defens.
2. de sa-
cram.
caene.

cidat, nullum magis idoneum
esse interpretem quam auto-
rem ipsum, cui id honoris
pro suo merito facile pij om-
nes & eruditi deferunt. Hæc
ille. Nec illi comites desunt,
qui sunt ejusdem cum eo
sententia in causa Euchari-
stica. Joh. Sturmius: ^a Ego
certè in eorum numero sum
(inquit) qui de participatio-
ne corporis & sanguinis Dn.

J E S V C H R I S T I con-
fessionem Augustanam ap-
probant. Hieron. Zanchius
calculum suum adjicere ge-
stir. ^b Profiteor (inquit)
quoties contigit, ut de arti-
culo hoc aliquid dicerem,
me semper continui inter
hæc

^a Epist.
Sturmii
ad Frid.
Princ.
inter
Epist.
Calvini
304.

^b Zäch.
Misell.
tract.
de cena
Domini
confess.
ad Ma-
gistras.

hæc tria capitula: quorum
primum est, in cæna Do-
m i n i non solum panem
& vinum, sed ipsum etiam
verum corpus & sanguinem
D o m i n i , verè nobis à
C h r i s t o oblata esse,
verè etiam à nobis percipi,
& verè manducari & bibi.
Alterum, id vero non ore &
dentibus corporis, sed vera
& actuali fide fieri: ac pro-
inde tertium, id à fidelibus
tantum, non autem ab ijs qui
fide destituti sunt. Hæc au-
tem capita à verbo D e i
sunt, neque pugnant cum
Augustana confessione. Hæc
cum ita se habeant, multò
æquius possint nostri ab illis
viris

viris clavis. impetrare, extra illam confessionem Augustanam, sanctam olim tanquam communem normam fidei Protestantum omnium, qua à Papistis discriminarentur, nulla περιθοξα alia nobis velint, veluti adversus pacem communem obices obtrudere. Alterum ejusdem generis principium, quod etiam ratio dictat, hoc est: Nunquam est antecedens aliquod urgendum aut premendum cuius necessarium consequens & consequarium non licet admittere. At verò satis constat Lutherum ut idolatriæ periculū amoliretur venerationem in Eucharistia.

a Epis.
Sturmij
qua ex
pas in
ter Cal-
vin. E-
pis. 304
et Epis.
45. qua
et Sub-
qui id.

charistiæ celebratione ante exercitam, & in eundem finem, ipsam Eucharistiæ sublevationem sustulisse: Brentium ^b etiam vehementius pugnasse contra Impanatum D E V M, sic enim ipse appellat. Melanchthonem denique in cæna ~~αρτολατρία~~ respuisse. Exorandi sunt igitur pij illi & eruditivi viri ut apud se perpendant, an non hæc quæ summa sua cum laude submoverunt, & averfati sunt, istius tamen quæ adhuc apud eos obtinet sic ubiquitatis germana proles. Tertio in loco, ne quis forte prætexat, nihil quicquam remittendum esse de asperitate

b Cato.
Ep. 32.
Farella.

Melach.
Epist.
Calvino
qua in-
ter. Ep.
187.

tate & acerbitate ea quâ pri-
mum Zvvinglij & Oecolam-
padij patientiam exer-
cuerunt, illi denuo rogandi
sunt, ut pro sua singulari pru-
dentia inter hæc ingens
discrimen agnoscant. Anani-
as Act.9. ut primum moni-
tus est à visione, ut manus
Saulo imponeret, non nihil
reluctatur. Audio à multis
(inquit) de viro isthuc. Pòst
consilio D e i clarius ex-
plicato, gratulabundus Sau-
lum amplectitur. Saule fra-
ter, inquit, D o m i n u s
misit me ad te. Idem par-
ter supra in ipso Luthero
nobis observare licuit erga
Zvvinglium & Oecolampa-
dium;

dium; quos cum audit, nil nisi meras figuræ in Eucharistia agnoscere vehementer exorsus est; ut verò nientes eorum rectius explorasset, dextram illis societatis benevolè reverenterque porrexit. Eandem prorsus erga eos Calvini mentem fuisse, ipse ultro fatetur: Cum ego (inquit) à tenebris Papatus emergere incipiens, tenui sacræ Doctrinæ gustu concepto legerem apud Lutherum, nihil in sacramentis ab Oecolampadio & Zwinglio reliquum fieri, præter nudas & inanes figuræ, ita me ab eorum lectione abalienatum fuisse fateor, ut diu à lectione

*Calvin.
opus.
Defens.
2. de fa.
eram.
Genu.*

B ab.

abstinerim. Hæc Calvinus tunc de illis cum quibus tam
en postea conjunctissimè vixerat. Quidni igitur Saxonici Theologi erga nos Lutheros se præstent, prius quam nos Oecolampadio & Zwinglio in hac causa inferiores esse experiantur.

Thesis tertia. Utique pernecessariam esse hanc, quam nunc optamus amicam conspirationem atque consensum.

Non est instituti nostri in locos communes excurrere & exspatiari, unde labor

labor immensus, fructus per-
exiguus; potius ea argumen-
ta comparare par est, quæ
non impetrare, sed imperare;
non movere, sed impellere;
non denique suadere, sed
quodammodo cogere ad
consentiendum possint. Nec
sanè ulla promptiora, aut ex-
quisitora esse vides ad hanc
communionem formandam
firmandamque, quam quæ
ex coniungi utriusq; partis
gaudio, communi luctu,
communi periculo, & deni-
que ex lucro communi
emergunt. Genuini C H R I-
S T I membri indicium nul-
lum expressius aut explora-
tius, quam *πόνηματα*, quod

in duobus potissimum cernitur. **U**nus est ex concepta reconciliatione gaudium, quale fuit divina illa Psalmista *ἐπιφόνοις* de unitate fratrum: **O** quam bonum & quam jucundum! Alterum est ex eo dissentionis tædio luctuque cordolium, quale nimirum populus Judaicus expressit per sua de divisionibus Ruben anxia suspiria. **G**liscente apud Corinthios schismate, hortatur eos Apostolus, ut mente & sententia sit *κατηπτισμένος*: vox ab *ἀσπίδι*, quæ apud medicos sonat membra luxata in suum locum restituere. Idem ut **P**hilippensium animos componeret,

Cap. 3.
Ver. 1.

poneret, ô quam sacro fascino est usus? si qua (inquit) consolatio, si quod solatum charitatis, si qua communio spiritus, si qua viscera & miserationes, explete meum gaudium. Unde verò? Pergit, ut itidem sitis affecti, eandem charitatem habentes, σύμφυχοι καὶ ἐργονθύτες. Ipsa Suada credo, si loqui posset, non potuisset εὐοαπηκωτίρεσ, ubi quot verba, tot tela, quæ nimirum animos nostros percellant, fodcent & lancinent. Unicam addam ejusdem Apostoli unitatum complurium concatenationem (ad Ephesios) unius corporis, unius spiritus, unius

Cap. 4.
Ver. 4.
5, 6.

B 3 spei,

spei, unius vocationis, unius
D o m i n i , unius fidei, uni-
us Baptismi, unius D e i &
Patris omnium. Quæ singula
uni ejus proposito inservi-
unt, ut nimis Ephesij stu-
deant servare unitatis spiri-
tum per vinculum pacis.
Quod ad periculum pertinet,
nemo nostrum ignorat im-
minere nobis Romani Anti-
christi tyrannidem, qui apud
se suaviter decantat in primis
funestum illud & fatale, Di-
vide & Impera; vel potius
expugna & in Orcum præci-
pita, nempe dividendo: nam
Regno diviso ne Gehenna
quidem potest consistere. Ex
alijs sapere discamus. Guel-
phis

phis & Gibellinis convenie-
bat inter se, cum communis
hostis emergerat. Ut nos ser-
vemus, non expurgiscimur?
De lucro quod dixi, nunquid
potest aliquid esse ipsa salute
majus? Quanquam & hoc
quoq; quo communius, co-
majus meliusque. Propona-
mus igitur ob oculos no-
stros, per D e v m vos oro
atque obtestor, Ecclesiam
Græcam, quæ jam confra-
ternitatem nostram ambire
quodammodo videtur, ut
“apparet ex confessione
“fidei à Reverendissimo Pa-
“tre Cyrillo Patriarcha
“Constantinopolitano, om-
“nium Ecclesiarum Orien-
B 4 “taliū

*Titulus
hic Con-
fessionis
est.*

“ talium nomine nuperimè
“ edita, quæ est in Articulis
singulis ab eo propositis &
pervulgatis cum Protestan-
tium confessionibus per om-
nia consentiens. Hanc ego
amplissimam orbis Christia-
ni partem videre mihi videor
ad primum confociationis
nostræ nuncium in amplexus
nostros convolaturam illico,
quam spem nostram si
CHRISTVS beaverit,
posset hæc una res omnem
omnium Imperatorum, tri-
umphorum, & trophæorum,
splendorem & gloriam an-
tecellere. Ad alteram tuam
quæstionem festino.

Altera

*Altera controversia. Quæ de
Articulo uno immensi my-
sterij de Prædestinatione ex
prævisa fide & operibus.*

HÆc altera Quæstio est
(ut ex literis tuis colli-
go) in quam alij pacis alio-
qui studiosi, veluti in scopu-
lum impegerunt. Ergo ut
quivis intelligat, me non
meapte sponte hanc tan-
quam ansam disputandi
quæsivisse, sed in eam potius
incidisse per invitum; non
jam argumentatoris, sed dun-
taxat hortatoris personam

B 5 eam

eam geram, quam temporis
ratio mihi imposuit.

Propterea Ornatusissimi Doctores Saxonici, hanc meam
suationem, uti spero, æqui
bonique consulturi sunt, in
qua eos obnixè oro pre-
corque, primum ut in hac
causa in gratiam redire velint
cum suo Luthero, qui (prout
decuit filium gratiæ) Gratia-
am D E I omni modo gra-
tuitam esse semper arctè te-
nebat, accurateque defende-
bat. Deinde ne patientur se
ab ipsis Papistis, etiam Jesui-
ticæ sectæ Docttoribus pri-
marijs, Bellarmino, Toleto,
Pererio, Suarez, Salmero-
ne, Maldonato in Gratiaæ di-
vinæ

vinæ patrocinio & propugnatione superari; à quibus doctrina de Prædestinatione ex prævisione fidei aut operum, tanquam purus putus Pelagianismus explosa est. Postremo non ultimæ prudentiæ laus est, ex hoste utilitatem capere. Prodiit duabus abhinc annis liber Guilielmi de Gibieuffe Ordinis oratorij, Presb. & Doct. Sorbonici, hodierno Papæ Urbano dicatus: in quo inseruntur verba Clementis Octavi de Auxilijs Gratiæ. Summa est, totam eam Doctrinam ad normam Doctrinæ sancti Augustini de gratia astringi debere, eundem Augusti-

Guiliel.
de Gi-
bieuffe
de Li-
bertate
Dei &
Creatu-
rae.

gustinum ducem agnoscendum esse atque sequendum: propterea quia sanctus ille vir nihil videtur praetermississe eorum quae ad praesentes controversias pertinent, & quoniam multi praedecessores nostri (inquit) Doctrinæ Augustini de Gratia tam acres fuerunt Assertores & Vindices, ut eam quasi haereditario jure relinqui in Ecclesia voluerint, æquum non est ut patiar illam hac haereditate privari. Hactenus Papa, in cuius judicij non dico Authoritatem, sed profectò veritatem Calvinum, si nunc in vivis esset, juraturum fuisse nullus dubito: quem qui-

quicunque legerit, facile
agnoscet, in hisce controver-
sijs Augustini hæredem fu-
isse ex aſſe.

Vides tandem (dulcissime
eip̄n̄ v̄d̄iānt̄s) quomodo tua im-
portunitas, meusque in cau-
ſa tam necessaria Zelus Ora-
tionem hanc meam ultra
Epistolæ metas provexerint;
in qua si minus judicium,
attamen pro Christiana pace
ſtudium meum poteris ag-
noscere. Omnis veræ Pacis
Autor D o m i n u s C h r i-
ſt u s J e s u s, te ad tantam
negotiorum molem pro pa-
ce publica animosè ſuſtinen-
dam ſpiritus ſui virtute cor-
roboret. Vale.

THO. DUNELMENSIS.

Post scriptum.

*Tantum abest ut prior hac
nostra opinione prensatio,
præjudicio nobis sit, ut
honor i sit potius : D E O
ipso Doctore & duce; de
quo Evangelista, i Iohann.
4.10. Ipse dilexit prior.*

T.D.

Non

Non prius præmissam
Sententiam Prælo, præ-
ter expectationem, excusam
legeram, quām nonnulla
deesse facile deprehende-
rem. Quæ fortè, vel, quia
ad doctissimi Duræi manus
non pervenerant, amissa:
vel, quia vix satis tem-
pestiva illi videbantur,
ab eo prudenter omissa
fuerunt. Quorum nullum
extat jam apud me ex-
emplar. Quæq; nunc me-
moriter recolere non da-
tur: vel, si id possem, literis
ea consignare non vacat: vel
etiam, si utriq; par essem, ea
jam in lucem emittere ne-
cessa

cesser non est. Eoq; minùs,
quod in animo mihi sit (di-
vino Numine propitio)
rudia illa & inchoata, ma-
turiore judicio, in Tractatu
justo absolvere, quatenus ea
spectant ad Controversiam
de Πολυτοια & Πανταχωσια Cor-
poris C H R I S T I. Ita ta-
men, ut ad pacem inter nos
conciliandam (idq; uti spe-
ro, haud frustra) totus enitar.
Nunc, quod unum restat,
D E V M ευδοκία Optimum,
δυνάμει Maximum, ex animo
precor, ita cæptis pacis con-
silijs favere & aspirare, ut
omnes Evangelicæ veritatis
Studiosi, tanquam anima
una, & Cor unum, D E V M
in-

invicem colamus, in Spiritu pacis & veritatis, per JESVM CHRISTVM DOMINVM nostrum. Amen.

Hoc totum, quicquid est, Iudicijs submitto eorum, quorum interest.

THO. DUNELMENSIS.

Admodum Reverendi Dn.

J O H . D A V E N A N T I I

Episc. Sarisburiensis

S E N T E N T I A .

Ornatiss. & Doctiss. viro
J O H A N N I D V R A E O

*hanc suam commenta-
tionem qualemcumque
mittit*

J O H A N N E S D A V E N A N T I V S

Episc. Sarisb.

*Ignissima qui-
dem est om-
nium piorum
Theologorum
consideratione
vox*

Cap. 8.
Ver. 19.

vox illa D E I apud Prophetam Zachariam, Veritatem & Pacem amate: cui etiam consonat illud Apostoli, *Ἄλλετε ἐν ἀγάπῃ*. Non igitur sic ratio veritatis est habenda, ut pacis cura prorsus negligatur, nec unitas talis ambienda, quâ vera fides deseratur. Obtendant ergo quod volunt de religione & fide digladiantes Theologi, neutram ex animo diligunt qui utramque non diligunt; neutram pio animo desiderant, qui utramque non desiderant.

Si enim (quod Philosophi tenent) quodlibet corpus naturale non minus appetit

petit unitatem suam quam Entitatem, nil causæ video cur corpus illud spirituale & mysticum quod Ecclesiam Catholicam vocamus, non pari affectu unitatem suam desideret, utpote quâ dissolutâ nec subsistere potest, nec vel mente concipi. Flagremus ergo cupiditate veritatis quanta maxima in pijs Catholicis esse debet, modò interim non excidat nobis illud Paulinum ; si fieri potest, & quantum in nobis est, cum omnibus pacem esse collendam: cum omnibus (inquam) hominibus externam & civilem, cum omnibus Christianis internam, Ec- cle-

Rom.
12.18.

Ioh. 17.
21.
Aa. 4.
33.

clesiasticam, Spiritualem. Est
hoc C H R I S T I ipsius, est
Christianæ Ecclesiæ gene-
rale votum, ut omnes qui
credunt in C H R I S T V M,
in unum quasi corpus, imò
in cor & animam unam coa-
lescant. Cum hæc ita se ha-
beant, meritò ab omnibus
laudandi sunt Pacifici illi
Theologi, qui nuper operam
suam addixerunt Ecclesijs
Evangelicorum inter se con-
sociandis. Ad me quod at-
tinget, utinam in commune
consulere possem, quod tam
sancto negotio promovendo
posset inservire. Quod
possum, tuo rogatu faciam
(dilectissime Duræ,) eaq;
in

in medium proferam, quæ
mihi hac de re cogitanti nu-
perrimè in mentem venie-
bant.

In primis ergo consideran-
dum arbitror, an possibilis sit
talis omnium Reformatarum
Ecclesiarum inter se unio,
cujus virtute alij alios non
amicorum solummodo sed
fratrum loco habeant; atque
proper tales unionem non
tantum externæ amicitiæ,
sed fraternæ ac spiritualis
communionis signa, effecta,
officia omnia vicissim inter
se exhibeant. Nam si im-
possibilis sit inter eas arctissi-
ma hæc unio quam tantope-
rè appetimus, Impossibilium
nulla

nulla est obligatio; si autem possibilis sit, iei tam sanctæ, tam D^eo gratæ diutius oppugnandæ aut procrastinandæ nulla excusatio. Jam quod dixi primo in loco, dispiciendum, Possibilis sit, nec ne hæc communio, id intelligi debet, etsi maneat inter privatos particularium Ecclesiarum Doctores vexatæ illæ Controversiæ, quas perdiu discruciâsse Ecclesiæ Germanicas, vident omnes, gemunt fideles.

Quamvis optandus sit in hisce omnibus Controversijs plena & perfecta Theologorum concordia, tamen ut tot capita in unam sententiam

tiam conspirent, vix quidem sperari potest, ne dum uno seculo effici.

Posse autem interim Ecclesias non obstantibus quæ indecisè pendent Controversijs, fraternalm, sanctamque communionem inter se inire, inde conspici potest, quod quoties diversarum partium Theologi, id ex animo velle, & seriò aggredi cæperunt, toties & tantum effecerint, quantum efficeret voluerunt; plus tum proculdubio effecturi, si ipsorum voluntas in mora non fuisset.

Testis sit ipse Lutherus atque Helvetij, inter quos manente aliquâ de præsentia

C cor-

corporis C H R I S T I opinionum diversitate amicabilis unio Marpurgi constituta est ; Lutherò proficente nolle se hanc laudem adversæ parti concedere, quod Pacis & Concordiæ studiosiores quam ipse essent. Quam Concordiam nescio quibus machinis aliquantulum concussam, & labefactatam itidem renovârunt ; idque gaudente Lutherò, & post Helveticorum confessionem diligenter consideratam, ut corda simul ac dextras jungent, necessarium judicante. Si quis autem existimet hanc concordiam non fuisse tani plenam & perfectam

Unio-

Hosp.
Histor.
Sacr.
An.
1529.

Idem
An.
1537.

Unionem atque ea est quam nunc possibilem affirmamus, haud imus inficias; sed illud insuper addimus, non rei ipsius impossibilitatem, sed quorundam voluntatem ab omnibus suspicionum spumis ac scorijs nondum benè expurgatam, huic præclaro ac operi pio ad summum fastigium perducendo obstatisse. Nam quod ad Bucerum attinet, aliosque primarios Theologos cum illo sentientes, fraternalm & absolutam communionem non solum postulabant, sed esse ineuadam demonstrare volebant, nec quicquam quod eò conducere potuit præter-

Ibid.

mittebant. Porro quam possibilis sit inter Ecclesias Reformatas hæc unio fraterna & communio, attestatur consensus ille Polonicarum Ecclesiarum non ita pridem Sendomiriæ initus & hactenus religiosè observatus.

Non illi omnes controversias è medio tollere potuerunt, sed omnibus dissidijs valedicere potuerunt, atque tam arctam inter se communionem stabilire, ut alij alios sive ad verbi prædicati auditionem, sive ad Sacramentorum usum in suos cætus admittere non recusarent. Quam sanctam fraternali-que Ecclesiarum Polonica-
rum

rum conjunctionem Sapientissimus Princeps Ludovicus Elector ac Comes Palatinus, non modo per literas illis gratulatus est, sed eandem Germanicis Ecclesijs à Deo Opt. Max. comprehensus. Quod itaque pacifico Salomoni de templi Hierosolymitani ædificatione olim dictum est, id ego dixerim omnibus pacificis Theologis de Ecclesiarum Reformatarum consociatione; Surgite, Viri Optimi, agite hoc negotium, & erit Dominus vobiscum. Ne dubitetis id jam fieri posse, quod alibi factum omnes agnoscunt. Sed ne vanum

1 Chrō
22.16.

C 3 hoc

hoc impossibilitatis terriculamentum, Principum, Theologorum, aut quorumvis piorum Christianorum hac in re conatus possit retardare, enumerabo illa obstacula quæ revera efficiunt communionem Ecclesiarum planè impossibilem, unde constabit nihil tale obsistere quo minus Germanicæ Ecclesiæ (etiam pendentibus controversijs,) fraternam communionem inter se inire possint, & initam sanctè conservare. Primum igitur & maximum obstaculum quo impediuntur Ecclesiae nondum conspirantes in omnibus Theologicis quæstionibus

bus ne in unum coalescant,
est, usurpatum unius in alte-
ram dominium ac tyran-
nicæ cujusdam potestatis ex-
ercitium.

Nam si una aliqua Eccle-
sia velit ita dominari in fi-
dem aliarum, ut pro fratribus
nullos agnoscat, aut in com-
munionem secum admittat,
nisi credendi ac loquendi
legem ab eadem prius acci-
piant, in quarumcunque opi-
nionum dissidio, nulla spes
relinquitur ineundæ aut con-
servandæ fraternæ unionis.
Vetat siquidem Sacra Scrip-
tura ne hunc in modum fa-
ciamus nos quorumvis mor-
talium mancipia; vetat uni-

Matth.
23.

cus Magister ne hunc in modum Magistros terrenos fidei nostræ DOMINOS agnoscamus. Quæ hac lege in communionem alterius Ecclesiæ recipitur, non pacem inde acquirit, sed iniquissimæ servitutis pactionem. Sola Romanensis Ecclesia eò superbiæ ac dementiæ processit, ut exturbet è communione Sanctorum & orco devoveat Ecclesiæ omnes, Antichristianum hoc absolutæ & cæcæ obedientiæ jugum subire recusantes. Avertat Deus ab omnibus Protestantium Ecclesijs hanc Papistarum insaniam; qua prævalente conjunctiō nem

nein Ecclesiarum quam omnes desiderare debemus, ne sperare quidem, imo nec optare liceret. Sed (Deo laus) notum est, certum est, omnes & singulas Reformatas Ecclesias ab hac Antichristiana dominandi libidine toto animo abhorrere.

Sublatus itaque è medio est primarius obex, qui inter Ecclesias per omnia nondum conspirantes, facere sollet schisma perpetuum, eademque operâ unionem reddit reapse impossibilem. Secundum obstaculum quo interveniente unio & communio diversarum Ecclesiarum (Saxonicarum, puta &

Cap 4.

Cor.
6.

Helveticarum) fiat impossibilis, est cultus Idololatrici ex una parte approbatio, ex altera detestatio. Notum siquidem est pijs omnibus illud apud Hoseam, Si fornicatur Israël, non delinquat Juda, Nolite ingredi, &c. Et illud Apostolicum, Quis consensus templo D E I cum Idolis? aliaque in eandem sententiam penè infinita. Nec malè hac de re Tertullianus; Principale crimen generis humani, summus seculi reatus Idololatria. D E O igitur tam severè mandante, ut Idola ac Idololatriam omnem quacunque specie obvelatam fugiamus, im-

impossibile moraliter habendum est, quod fieri nequit absque Idololatrica aliqua contaminatione, & divinæ Majestatis gravissima offensione. En grande & horrendum obstaculum, quo Ecclesiæ Reformatæ non absque summo animi dolore & horrore coguntur extra Ecclesiæ Romanæ communionem manere. Sic enim isti depereunt idola sua, sic obtrudunt suis omnibus adoranda, ut in communionem cum illis nemo venire possit, aut saltem permanere, nisi eadem opera manifestarius Idololatra velit evadere. Si Ecclesiæ Germanicæ sanctam

Etiam inter se communionem inire & retinere non possent, quin aut exercere cultum Idololatricum tenerentur, aut saltem credere & profiteri talem cultum non esse illicitum, communionem quæ obtineri non posset absque tam duris & diris conditionibus, ego impossibilem affirmare non dubitareim.

Possumus enim id solum quod jure possumus; ut ipsi Juris Consulti loqui solent. Est autem quod hic iterum iterumque Deo gratias agamus, qui Ecclesias Reformatas utcunque in omnibus scientiæ Theologicæ conclusionibus minimè concordes,

des, in damnanda tamen & abolenda Idololatria unanimis fecit & mirabiliter conspirantes.

Si ergò hac ipsa hora Evangelicæ Ecclesiæ ad unam omnes in fraternalm communionem convenire cupiant, ne minima quidem contaminatio Idololatrica ulla ex parte esset metuenda. Faceat itaque omnis qui ab hac causa peti potest impossibilitatis prætextus, nec ab hoc sancto proposito & opere, aut animos piorum avertat, aut conatus.

Tertium & ultimum ob-
staculum unde diversarum
Ecclesiarum inter se com-
munio

munio habeatur impossibilis, est fundamentalis alicujus articuli ad salutem Christianorum cognitu & creditu necessarij, ex una parte Catholica assertio & defensio, ex altera hæretica pernegatio & oppugnatio. Cum hæreticis enim Christianæ nostræ fidei fundamenta subvertentibus in unum coalescere, est à Christo Ecclesiæ fundamento dissilire. De hoc obice, quia maximi momenti res est, paulò fusius erit differendum.

In primis igitur fundamentalem articulum habendum sentio, qui ex voluntate Dei revelantis ad salutem

tem & æternam beatitudinem consequendam est adeò scitu & creditu necessarius, ut ex illius ignoratione ac multò magis oppugnatione, æternæ vitæ amittendæ manifestum periculum incurritur.

Non nostri seculi Theologis incumbit hoc negotium, ut populo Christiano novos ac fundamentales Catholicae fidei articulos proculdant. Qui Apostolorum & Primitivæ Ecclesiæ temporibus non fuit fundamentalis, nostris affirmationibus, altercationibus, anathematismis nunquam evadet fundamentalis.

Prima

Epi. 57.
ad Dardan.

Ad Eccl.
Bom.
August.

Prima hæc Credibilia quæ ex toto Scripturæ corpore in symbolum Apostolicum collecta & comportata habemus, constituunt illam fundamentalis fidei regulam, quam Augustinus pusillus, magnisque communem vocat, atque ab omnibus perseveranter tenendam decernit, de qua in eandem ferè sententiam Hilarius: Tutissimum nobis est primam & solam Evangelicam fidem in Baptismate confessam intellectamq; retinere. Atque ad hosce fundamentales articulos puto respexitse Apostolum, quando Titum vocat genuinum filium suum

suum *κατὰ κοινὸν μήνη*: secun-
dum fidem communem.
Communis hæc fides Sym-
bolo Apostolico compre-
hensa, omnibus Christianis
credenda proponit Admi-
randum creaturarum omni-
um ex nihilo opificium,
Adorandæ Trinitatis im-
perveſtigabile mysterium,
CHRISTI Incarnati, Passi,
Resurgentis, Glorificati mi-
ſeris peccatoribus impen-
ſum beneficium, quæque in-
de diminant, Redemptio-
nem humani generis, Sancti-
ficationem peculiaris popu-
li, Communionem horum
Sanctorum inter ſe, Re-
missionem peccatorum, Re-
fur-

Tit.

surrectionem corporum,
Glorificationem fidelium.
Qui credit omnia quæ hoc
brevi symbolo comprehensa habemus, vitamque
Chr̄isti præceptis con-
formem agere conatur, ex
albo Christianorum non est
expungendus, neque à com-
munione cum alijs Christian-
æ cujuscunque Ecclesiæ
membris abigendus. E con-
tra qui ullum ex hisce articu-
lis fūcillat aut fugillat, licet
nomen Christiani sibi ven-
dicer, ab orthodoxorum
communione arcendus est,
& procul amandandus. Ag-
nosco tamen dogmata multa
præter hosce articulos in fa-
cris

cris Scripturis contineri, atque ex sacris Scripturis per firmam consequentiam posse deduci, quæ sunt cognitu per quam utilia, & ad profectum in Theologica scientia multum conducunt: sed sub amittendæ salutis aut communionis periculo tum demum tenenda sunt, cum in Scripturis contineri, vel ex Scripturis necessariò consequi manifestè declarentur & intelligantur.

In hisce si qua Ecclesia non potest veram suam sententiam alijs Ecclesijs ita manifestam reddere, ut eas in eandem pertrahat, renunciare debet illarum erroribus,

bus, fraternalē tamen communioni propter hosce errores renunciare non debet. Hisce addo, quod etiamsi locus aliquis Sacrosanctæ Scripturæ videatur hisce Ecclesijs fundamentalem articulū stabilire, alijs non videatur, non est tamen in hoc opinionum discrimine satis justa causa communionis abrumpendæ, modò utraque ipsum articulū piè credit, & in alijs Scripturæ Sanctæ locis clarè & solidè fundatum agnoscat. Denique & illud adjungendum, non esse impossibile, neque à bonorum Christianorum officio alienum, cum illis Ecclesijs

clesijs communionem retinere, qui nobis opinionem aliquam sequi videntur, quæ revera non potest cum fundamentali articulo cohærere; dummodo ipsum articulum explicitè profiteantur, & ambabus (quod ajunt) unctionibus amplexentur.

Abhorret enim à charitate, imò à recta ratione, ut quis propter consequentias nec intellectas, nec à se concessas putetur fundamentalē articulum negasse aut rejecisse, quem firmiter credit, explicitè asserit, & si opus esset veritatem ejusdem vel sanguine suo obsignaret. Verior & benignior est illa

Mag-

Buce.
rus.

Magni & Pacifici Theologi sententia; Nostrum est non quid per se ex quovis sequatur dogmata, sed quid in illorum sequatur conscientia spectare, qui tenent illud dogma quod nos articulo fundamentali oppositum arbitramur: Quemadmodum enim qui verum aliquod principium credit, non statim credit aut intelligit ea omnia quæ à doctioribus per consequencias inde deduci possunt: ita qui falsam aliquam opinionem tenet, non protenus tenet omnia quæ perspicaciōres huic falsæ opinioni connexa & consequentia esse animad-vertunt.

vertunt. Urgere licet hujusmodi consequentias ad errorem fratribus eripiendum, at odiosè impingere quasi essent propria illorum dogmata, non licet.

Quam latè hoc pateat, quantumque valeat ad stabiliendum inter Ecclesias Reformatas fraternam unionem, prudentes & pacis Ecclesiasticæ amantes facile animadventent. Nam si concedatur impossibilem (id est illicitam) esse solummodo communionem cum illis cætibus qui explicitè rejiciunt articulum aliquem fundamentalem, aut hæresintuentur quæ Cor petit, & à com-

communione cum ipso
C h r i s t o abscindit, illud etiam consequetur, inter Ecclesias sanas & malè affectas, vel inter Eccleias notæ purioris & impurioris, posse constare hanc fraternam quam desideramus inter Ecclesias Germanicas communionem. Recedant ergo Ecclesiæ fundamento adhærentes ab Apostaticis, at interim ab errantibus in ijs, quæ levioris sunt momenti, nec à C h r i s t o vitæ fonte disjungunt ne recedant. Jubet Apostolus infirmos in fide assumere, non abjicere. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum

Rom.
14. 1.

Rom.
15. 1.

morum sustinere, & non nobis placere, inquit, idem Apostolus. Nimium sibi placet illa Ecclesia quæ alias in quibus nec invenitur tyranus, nec Idololatria, nec hæresis mortifera, propter aliquam Intelligentiæ infirmitatem, tanquam sua communione indignas aspernatur. Non sic priscæ Ecclesiæ patres, quorum studia in sociandis particularibus Ecclesijs per orbem dispersis, apud Centuriatores per singulas annorum Centurias licet observare. Sed illud proposito nostro aptissime inservit, quod scripsit Optatus Milevitanus : Ecclesiæ

D per

Cap 7.
Lib. 2.

per totum orbem commercio formatarum in una communionis societate potuisse concordare. In illis autem formatis pacificis sive syndicalibus literis, nil aliud continebatur, praeter confessionem Catholicæ fidei in symbolis stabilitæ, ac in Concilijs Nicæno, Chalcedonensi alijsque, communi Ecclesiæ universalis consensu contra haereticos breviter explicatae. De infinitis alijs quæstionibus, quæ inter privatos dispersarum Ecclesiarum Doctores oriri & agitari potuerunt, nulla Ecclesia confessionis absolutæ formulam, ab alijs aut exigebat aut

ex-

exspectabat. Nam si absq; hac
impossibilis judicata fuisset
particularium Ecclesiarum
fraterna communio, ad eam
confesserandam & conte-
standam non synodalibus
Epistolis aut brevibus con-
fessionum Formulis, sed in-
gentibus Controversiarum
voluminibus opus fuisset.
Quod si ab antiquis Patribus
discere recusamus, at ab ho-
stibus tandem aliquando
discamus; non esse impo-
ibilem fraternalm animorum,
officiorum, Sacramentorum
communionem inter illas
Ecclesias quæ de Contro-
versijs nunquam definiendis
contrarias sententias defen-
dunt.

D 2 Nil

Nil dicam de Thomistarum & Scotistarum, nil de Dominicanorum & Jesuitarum altercationibus, inter ipsas Romanæ Religionis Ecclesias, versatur & vexatur una Controversia maioris momenti, quām sunt omnes si in unum conglobentur de quibus litigant inter se Protestantes. Illam volo de infallibili Judice in omnibus Christianæ fidei quæstionibus. Hispanicæ & Italicæ Ecclesiæ tuentur Papam esse hunc supremum judicem, **C H R I S T I** ipfius auctoritate irrefragabili munitum, & Spiritu veridico sic afflatum & illuminatum, ut in decretis

cretis suis & definitionibus,
quibus totam Ecclesiam ob-
ligare intendit, nullo modo
errare possit. At Gallicanæ
è contra eundem deprimunt,
de cathedra sua infallibili
deturbant, adeoque errori-
bus obnoxium statuunt,
ut si in fide aut in mori-
bus, judicio & autoritati
universalis Concilij subesse
& parere recuset, pro Schis-
matico & Hæretico haben-
dum & deponendum con-
clamitent. En de ipsa fidei
Catholicæ columnæ mag-
num dissidium: in hac ta-
men opinionum pugnâ, fra-
ternæ Communionis inter
Ecclesiæ ipsas nullum di-

vortium. Nolite annuntiare in Geth, neque annuncietis in compitis Ascalonis, Philistæos in pacem ac unionem inter se colendam propensiores esse quam Israëlitæ. Denique si inter Ecclesiæ partculares hujusmodi controversiæ impossibilem efficerent unionem, velim quis mihi ostendat vel duas Ecclesiæ (quarum una alteri non est subjecta) quas alienari, divelli, & quasi intergerino pariete disterminari non sit necesse.

Nisi igitur eò redeamus, ut propter dissensum in fundamentalibus tantummodo permittamus hanc ab alijs
Ec-

Ecclesijs secessionem, communio Ecclesiæ Catholicæ tantoperè olim celebrata, erit inane nomen, & titulus fictitius, cui veritas ipsius rei nunquam respondebit.

Donatistæ olim dicere solebant, perijsse de cætero mundo Ecclesiam, & in parte Donati sola remansisse. Romanenses etiam in hoc puri puti Donatistæ sunt, qui vociferantur in sola parte Pontificis Romani Ecclesiam Catholicam inveniri. Nostrum est ab hac schismatica pravitate abhorrire, & communionem fraternalm cum omnibus Christianis Ecclesijs conservare & pro-

*August
de uni.
tate Ec-
clesi.
c. 13.*

D 4 fiteri

fiteri, quas à C H R I S T O
capite per hæresin aut Idololatriam nondum disjunctas,
aut ab alijs Ecclesijs propter
usurpatam tyrannidem mini-
mè fugiendas judicamus.

Quæ haecenus de Obsta-
culis quæ Impossiblem fa-
ciunt diversarum Ecclesia-
rum inter se communionem,
& de opinionibus discrepan-
tibus quæ minimè faciunt,
sunt disputata, eò spectant
omnia, ut si inter Theolo-
gos conveniri possit, contro-
versias quæ Reformatorum
Ecclesiæ jām diu exercue-
runt & defatigarunt, non esse
eiusmodi, ut sive quis ad ho-
rum sive illorum sententiam
accedat,

accedat, à C H R I S T O & fundamentali fide discedere, & in hæresin fundamento contrariam incidere judicetur, etiam manentibus hisce non tam Ecclesiarum quam scholarum dissidijs, communionem fraternalm inter Protestantium Ecclesias universas iniri & custodiri posse fateamur. Non est mei instituti in ipsas controversias me immergere, doctissimos & celeberrimos Ecclesiarum Germanicarum Theologos tantummodo exoratos velim, ut pacificis animis & affectibus sedatis percurrant omnes quæ inter ipsos agitantur quæstiones : Peribit

D 5 si-

si quidem judicium si res
transeat in affectum. Prima-
ria & mater ferè reliquarum
omnium, est illa quæ de Mo-
do præsentiae corporis &
sanguinis Dominici in Eu-
charistia adhuc manet inde-
cisa. Atque ad hanc quod
attinet, post rem pensiculatè
consideratam pronunciavit
undecunque doctissimus Bu-
cerus, in Re & animo fuisse
Concordiam, in verbis tan-
tum & loquendi modis ali-
quam varietatem. Dixit
olim ipse Lutherus, si credi-
tis & docetis in sacra Cœna
verum corpus & verum san-
guinem D o m i n i exhibe-
ri, dari & sumi, & non panem
&

In E.
pist. ad
Luther.

Contra
Robert.
Arrin-
gen &
alibi.

Hosp.
Histor.
Sacr.

pag.
144. ad
Annū
1536.

& vinum tantum, & quod
hæc perceptio, & exhibitio
verè fiat & non imaginariè,
inter nos convenit. Eodem
tempore conceisit Bæcerus
socijque ejus, verum D o-
m i n i c o r p u s & verum
sanguinem, cum visilibus
signis pane & vino exhiberi,
dari & sumi. Scripsit olim
Jacobus Andreæ. [Neque
cum Capernaitis sentimus,
neque Transubstantiatio-
nem Pontificiorum recipi-
mus, neque physicam & lo-
calem corporis & sanguinis
C h r i s t i in sacra Cœna
præsentiam aut inclusionem
statuimus. Neque vocabula
illa Substantialiter, Corpo-
raliter,

*Ibidem**Colloq.
Monsp.
pag. 16.*

Hofp.
Anno
1536.
pag.
145.

raliter, Oraliter quicquam aliud nobis nisi veram corporis & sanguinis in sacra coena præsentiam & manducationem significat.] Jam quæ fuerit sententia Helveticarum Ecclesiarum audiamus. [Quanquam negant fieri Transubstantiationem, nec sentiunt fieri localem inclusionem in pane, aut durabilem aliquam coniunctiōnem extra usum Sacramenti, tamen concedunt Sacramentali unione Panem esse corpus CHRISTI, & porreto pane simul adesse & verè exhiberi corpus CHRISTI.] Non lac lacti similius quam est illa Helveticarum Ecclesiarum

fiarum sententia, sententiæ
Lutheranæ. Si quis tamen
suspiceret, sub hac verborum
Concordia latere adhuc pos-
se aliquam sententiarum re-
pugnantiam, illud nihilo mi-
nus urgendum est & quæ-
rendum; an ea talis sit tan-
tique momenti ut Ecclesia-
rum pacem ac unionem red-
dat impossibilem, schisma &
dissociationem necessariam
faciat & sempiternam. Scio
doctissimis & solidissimis
Theologis extra partes &
pulverem hujus discordiæ
constitutis longè aliter vide-
ri. Jam quod spectat ad illas
Controversias de Omnipræ-
sentia Corporis Christi,

de

de Idiomatum Communica-
tione alijsque quas illa
prior videtur peperisse, quis-
quis cum judicio perpende-
rit, quid utrinq; concedatur,
quid negetur, perspiciet illi-
co nullum fundamentalem
articulum, sive ab his, sive
ab illis in dubium vocari,
nendum oppugnari aut ever-
ti. Quicquid enim ab Eccle-
sia Catholica in symbolis
concilijisque universalibus
hisce de rebus definitum est,
id utriusque suscipiunt & pro-
fitentur: quicquam rejectum
& damnum est, id utriusque
pariter rejiciunt & abomi-
nuntur. Quod autem per
consequentiarum funiculos
aliij

alij alios aliquando per tra-
here conantur in lutum for-
dorum Hæreticorum, id
non tam mirandum quam
dolendum est. Novimus
omnes disputantium iracun-
dorum consuetudinem, præ-
sertim postquam diu conten-
dendo cæperint vehementer
incalescere: Breviter etiam
antea attigimus quid de hæ-
resibüs quæ per consequen-
tias minime concessas aut in-
tellectas alijs intentantur, sit
sentiendum. In præsentiarum
hoc unum sufficiat ad com-
munionis fraternæ possibili-
tatem demonstrandam, quod
neuterubi ullum dogma fun-
damento fidei è diametro
con-

contrarium, aut salutis (ut Tertulliani verbo utar) devo-
ratorium explicitè defendan-
tur: immò quæ talia sunt, omnia ab utrisque clarè &
explicitè damnentur. Si quæ
aliæ de Prædestinatione, de
libero arbitrio, aut consimi-
libus natæ sunt inter Eccle-
sias novæ lites, nullo colore
obduci possunt, ad Ecclesia-
rum communionem impedi-
endam. In hisce etenim om-
nibus illud unicum ad Ca-
tholicam & fundamentalem
fidem spectat, ut Gratia Dei
gratuita in Prædestinatione
miserorum, conversione pec-
catorum, liberatione huma-
narum voluntatum, perseve-
ran-

rantia denique & salute
electorum ita plenè agnosca-
tur, ut quicquid facit ad sta-
tum gratiæ aut Gloriæ adi-
piscendum, quicquid in hoc
ordine sit ab hominibus, id
totum Deo detur, ac divi-
næ gratiæ misericordiæque
speciali assignetur. E con-
tra quicquid ad corruptio-
nem humanæ naturæ, quic-
quid ad obstinationem in
peccato, quicquid ad liberi
arbitrij vitiositatem & ser-
vitutem spectat, quicquid
denique ad æternam dam-
nationem ducit miseros
mortales, & in gehennam
præcipitat, id omne nobis
nostrisque demeritis impu-
te-

temus, & à D e o longè fa-
cessere jubeamus.

Dum hæc fixa manent
immotaque (uti revera ma-
nent) quanvis in doctrinis
fundamento superstructis di-
versos habeant concipiendi
aut loquendi modos, imò
quamvis diversas sententias
sequantur, non sunt hujusmo-
di errores adeò capitales, ut
propter eosdem capitale
odium inter Ecclesias fove-
ri, aut perpetuum schisma
nutriri oporteat. Si ergo hoc
semel constiterit inter Theo-
logos, illorum lites non
fuisse aut esse de articulis fun-
damentalibus, & cognitu ad
salutem planè necessarijs,
simul

simul constabit, non esse im-
possibile ut Ecclesiarum unio
& communio redintegretur,
pernitiosum hoc schisma
protinus auferatur, & beata
pax in posterum inter Eccle-
sias Germanicas sanctè con-
seretur. Jam proximum est,
ex quo vidimus hanc unio-
nem esse possibilem, ut con-
sideremus, utrum virtute di-
vini mandati, & debiti sui
officij, teneantur Principes,
Doctores, totusque adeò po-
pulus Christianus quisque
pro virili sua eniti, ut hæc
fraterna inter Ecclesias com-
munio, quam primum com-
modè fieri potest, stabiliatur.

Omnes ad hoc esse obli-

I.

ga-

gatos primo in loco videtur
innuere illud Paulinum ab
initio à nobis commemo-
ratum. [Quoad fieri potest,
& quod ex vobis est, cum
omnibus hominibus pacem
habete.] Si tanto studio pax
civilis & externa inter om-
nes homines conservanda
est, procul dubio spiritualis
& Ecclesiastica inter Christi-
anos communio, multo ma-
jore est procuranda & foven-
da. Ubi igitur non obstat ex
parte rei invicta impossibili-
tas, excusari non potest, quæ
divino mandato parere neg-
ligit aut renuit, sive torpida
sive perversa hominum vo-
luntas. Neque est quod quis
ob-

obtendat, opinionum repugnantium dissidia non posse adhuc conciliari: Si schismata Ecclesiarum interim tolli possunt (uti procul dubio possunt) suspendi mallem ad collum meum molam asinariam ac in profunda maris demergi, quam aut impedire velim opus tam Deo gratum, tam ad scandala vitanda necessarium, aut illud non toto animo totisque viribus promovere.

Huc accedit quod omnes necesse habent confiteri, veram & genuinam charitatem esse omnibus Ecclesijs & Christianarum Ecclesiarum membris non minus ad salutem

March.
18.

2.

lutem necessariam, quam
fidei orthodoxæ & salutife-
ræ veram & integrum pro-
fessionem. Hoc etenim In-
signi D o m i n u s & Ser-
vator noster J e s u s
C h r i s t u s distingui &
discerni voluit germanos
suos Discipulos à falsis &
adulterinis. [In hoc cognos-
cent omnes quod Discipuli
mei estis, si dilectionem ha-
bueritis ad invicem.] Jām
singulorum conscientijs re-
linquo iudicandum qualis
tandem illa charitas sit, quæ
permittit Christianas Eccle-
sias nullâ justâ causâ prohi-
bitas, fraternitatis dexteras
mutuò abnegare, & ab ineun-
da

Ioh. 13
35.

da unione perpetuò abhor-
rere. Nonne satis est à fæno
& à stipula, hoc est, ab errori-
bus alia ium Ecclesiarum re-
cedere, nisi ab ipsis etiam Ec-
clesijs quæ à **C H R I S T O**
nondum recesserunt, facto
schismate voluntario rece-
damus?

Ad hæc videor mihi ob-
servâsse, tam eos qui Zwing-
lianam quam qui Lutheranam
(uti vocare solent) do-
ctrinam amplexantur, utro-
bique agnoscere, Ecclesi-
as quæ sive hanc sive il-
lam tenent, manere veras
C H R I S T I Ecclesiæ, sive
vera sub **C H R I S T O** ca-
pite membra **Catholicæ**
Ecclesiæ.

3.

Osiand.
Amst.
pag. 75.

Ecclesiæ. Ipsi Illustriissimi
Principes in Præfatione sua
ad formulam Concordiæ
clarè profitentur. [Nequa-
quam consilium & institu-
tum suum esse eos homines
qui ex quadam animi sim-
plicitate errant, nec tam en-
blasphemi in veritatem do-
ctrinæ cœlestis sunt, multò
minus totas Ecclesiæ quæ
vel sub Romano imperio
sunt vel alibi damnare: ne-
que dubitare se, multos pios
in ijs etiam Ecclesijs, quæ
hactenus non per omnia se-
cum senserunt, reperiri.]
Quin etiam Lucas Osiander
cum illi objectum fuisset,
quod Calvinianos Diaboli

Mar-

In An-
uit, pag.
91.

Martyres appellâsset, diligenter se purgat, hunc in modum. (Qui meas audiverrunt conciones nulla se unquam convicia in Martyres Christi audivisse dicent: & publica mea scrip- ta testantur, quod eos qui in die Bartholomæi in Gallia trucidati sunt Martyres Santos appellaverim.) Est itaque seriò perpendendum, an tutum, an pium, an cum officio Christianarum Ecclesiæ conjunctum sit, fraternitatis dextræ ob quosvis levioris momenti errores illis Ecclesijs non porrigere, qui hisce erroribus non obstantibus, Christi Martyres E imo

imò sancti fratres possunt permanere. Velint, nolint, quicunque **C H R I S T V M** fratrem suum primogenitum agnoscunt, omnes ejusdem **C H R I S T I** fratres communione arctissima & fraterna sibi conjuctos habeant necesse est.

4. Porrò nullus dubito quin Ecclesiæ Saxonicae, Helveticae, aliæque quæ sive hisce sive illis adstipulantur, agnoscant se fraternali communionem cum hac nostra Anglicana, Scotica, Hibernica, alijsque apud exterios Reformatis Ecclesijs habere ac retinere velle. Ceite ad nos quod attinet, quamvis non

non illis suffragemur in omnibus controversæ Theologiæ apicibus, fratres tamen in C H R I S T O agnoscimus, ac fraternalm & sacrosanctam nos habere cum illis communionem protestamur. Si autem ipsi pariter sint erga nos animati, qua æquitate Germanicæ Ecclesiæ se se invicem privant illa fraterna communione quam cum Exteris retinere non formidant? Quod igitur Moses compugnantibus Israëlitis olim dixit, id Germanicis Ecclesijs inter se digladiantibus verè dici potest & verè refelli non potest; Fratres cur alij alios in estis; juria afficitis?

E 2 De-

5.

Denique quod à D e o
Opt. Max. pij omnes petere
teneantur, & fervidis preci-
bus exposcere, id procul du-
bio quò fiat tenentur studi-
um suum operamque om-
nem conferre. Quis autem
non indies D e v m solicitat
pro florente & tranquillo
Ecclesiæ statu? quis non orat
ut ea omnia quæ turbant,
vexant, deturpant, aut quo-
quo pacto spiritualem Ec-
clesiæ ædificationem impe-
diunt, è medio tollantur?
Fuit hoc Regij Psalmistæ
votum, debet etiam esse
Principum, Doctorum,
Christianorum omnium.
Neque tantum optavit om-
nia

PC. 111.
verf.
utrum.

nia bona Ecclesiæ D e i,
sed quæsivit, & quantum in
se, procuravit: fuit hōc illius
officium, est procul dubio &
nostrum. Atque hic nimis
ociosus sim, si longa Oratio-
ne Germanicis Ecclesijs pa-
tēfacerem sive pacis & unio-
nis commoda, sive diutur-
ni schismatis incommoda.
Oraculi instar est illud Pru-
dentij;

----*Scissura domestica turbat
Rem populi, titubat que foris
quod dissidet intus.*

Quid igitur ē re suarum
Ecclesiaruin sit ipsi viderint,
& statuant apud se, id omne
non modo petendum esse
à D e o affiduis precibus,

E 3 sed

sed summis & indefessis omnium conatibus, ut efficiatur & obtineatur, enitendum. Neque sperent rerum inexperi se majorem gratiam apud Papistas inituros, minora incommoda ab illis passuros, si Calvinianis quos vocant, sese consociare recusaverint. Ab ipsis quid sperandum sit, Osiander jam dum indicavit. Papistæ (inquit) non minus Lutheranos exurunt quam Zwingianos ijs locis ubi Romanus Pontifex (sævissima illa & crudelis bestia) plenum haber exercetque dominium. Qui igitur in maxima sunt apud illos gratia, plus sperare neque-

In An-
uit.
pag. 74.

queunt, quam Ulyssi apud
Homerum gratificatur Po-
lyphemus. *Oὐντες πονητοί
εἰδομένοις εἰδέγοντες.* Citius
illi devorabunt Calvinia-
nos, serius Lutheranos, ad
extremum tamen si poterunt
devorabunt omnes.

od. 1.

Hactenus in eo operam
posuimus, ut hanc Germani-
carum Ecclesiarum commu-
nionem non modò possibi-
lem, sed ratione divini man-
dati planè debitam ac ne-
cessariam esse intelligatur.
Jam quibus modis & medijs
divulgæ ac misere dilacera-
tæ Ecclesiæ, possint in unum
corpus commodissimè & ce-
lerrimè coalescere, restat ut

E 4 di-

dicanus. Quod facere con-
nabor potius ut propensi-
onem animi mei in tam præ-
clarum opus ostendam,
quam quod existimem, no-
biliſſimas illas Ecclesiās, &
nunquam non copia docto-
rum, piorum, ac pacificorum
Theologorū inſtructiſſi-
mas, consilijs exterorum hac
in re indigere.

Quandoquidem igitur
prædictæ Controversiæ ver-
ſari poſſunt, aut inter diver-
ſarum ditionum Ecclesiās,
quarum una alteri non eſt
ſubjecta, aut inter Christianos
eiusdem Ecclesiæ, qui
eundem Principem vel ſum-
mum Magistratū agnoscunt;
primò

primò de Ecclesijs diversis
æquo jure utentibus, deinde
de unius & ejusdem Eccle-
siæ membris omnibus inter-
se consociandis est dicen-
dum.

Ad diversas Ecclesias in
unam communionem redu-
cendas, sentio viam magis
aptain & accommodatam
cogitari non posse, quam est
illa familiaris, sedati & paci-
fici colloquij, inter de-
lectos Principum authorita-
te Theologos instituendi.
Nam si quis putet, convoca-
to ex omnibus Reformatis
Ecclesijs concilio quæstio-
nes quæ tot annos exercue-
runt doctissimorum virorum
E 5 inge-

ingenia, posse paucis mensibus aut annis, aut unâ annorum centuriâ ita definiri, ut omnium consensus in omnibus hisce Theologiæ controversæ capitibus obtineatur, bonâ bonorum veniâ dictum sit, mihi videtur vix verisimile. Infirmus siquidem humanæ mentis oculus subtilium controversiarum minutias, cum per quietem contemplatur, ægrè penetrat; at oppletus quasi atro pulvere per motum disputantium excitato, plerumque ne conspicere quidem potest, aut intentis oculis intueri. Atque (ut quod res est dicamus) consilia præser-
tim

tim generalia inservire potius debent claris fidei Christianæ articulis contra Hæreticos propugnandis & statuminandis, quam difficilibus & minimè necessarijs controversijs aut disceptandis aut definiendis. Redeamus ergo ad pacificam illam & fraternam quam modo laudavimus collationem, quæ si eo animo instituatur quo oportet, & eo modo tractetur, quo oportet, in spe magna sumus, nos fælicem Germanicarum Ecclesiarum communionem propediem visuros.

Hoc igitur in primis omnium collocutorum animis infidere

insidere debet, se non convocatos ut tanquam antagonistæ collucentur, sed ut tanquam fratres, pacis stabi-liendæ legitimas omnes vias perscrutentur & sequantur.

Nam si ipsi inter se hanc contentionis ferram putent reciprocandam, inter Ecclesiæ litigantes unionem & pacem redintegrandam nunquam persuadebunt. Solitarum ergo disputationum labyrinthos ne ingredi quidem conentur, sed conges-sionem suam ad unam hanc lineam dirigant, ut Ecclesijs suis demonstrent, nullam causam satis justam esse cur
mu-

mutuam unionem recusent,
& à dextra fraternitatis con-
jungenda diutius abhor-
reant. Ut hoc fiat circa sin-
gulas controversias, quid Ec-
clesiæ Catholicae suffragijs
olim definitum, & sub ana-
themate ab omnibus cre-
dendum fuit, primo in loco
statuatur. Nam circa res
maximè fundamentales sub-
oriri possunt problemata
quædam minimè fundamen-
talia, quæque prisci Patres
si suo seculo mota fuissent,
cum periculo schismatis in-
ter Ecclesias aut suscitandi,
aut continuandi nunquam
definire tentâssent. Verbi
causâ. **D** e **v** **m** esse unum
in

in Essentia, trinum in Personis inter se distinctis, Filium genitum esse è Patre, Spiritum Sanctum esse Patris & Filij spiritum, hasce tres personas esse coæternas, & coæquales, meritò definita sunt hæc omnia, & inter articulos fundamentales collocata. Jam si quis contenderet, ea omnia quæ à Scholasticis de modo procedendi aut generandi disceptantur, esse etiam fundamentalia & in alteram partem necessariò definienda, næ ille apud **CHRISTVM CHRISTI** que Ecclesiæ temerario hoc suo iudicio nullam gratiam iniret. Sic etiam **DOMINVM**

N V M nostrum J E S V M
C H R I S T V M esse ~~deus~~ ~~par-~~
~~πον~~, ac in una persona habere
humanam & divinam Na-
turam indissolubiliter uni-
tam, nōsque D E O incarn-
nato salutem nostram debe-
re, est Catholicæ ac salutife-
ræ fidei nostræ solidissimum
fundamentum. Attamen
quicquid de Modo hujus
unionis inexplicabili, quic-
quid de Modo præsentia
Corporalis in sacra Cœna,
quicquid de communicatis
humanæ naturæ per gratiam
unionis proprietatibus, aut
de humanæ naturæ operatio-
nibus ab hac unione depen-
dentibus, quæri aut disputari
potest,

poteſt, non continuo ad ſi-
dem fundamentalē ſpectat,
ſed ad peritiam Theologi-
cam, & fortaffe ne ad hanc
quidem ſed aliquando ad
curiositatem Theologorum.
Sit itaque hæc prima & præ-
cipua colloquentium Theo-
logorum cura, accuratè di-
ſtinguere & ſecernere fun-
damentalia à non funda-
mentalibus, neque præſu-
mere, quicquid fundamen-
tali articulo contiguum vi-
detur, eſſe protinus funda-
mentale.

Postquam de hiſce con-
ſenſerint, curandum eſt, ut
hæc fundamentalia paucis ac
claris verbis exprimantur; &
com-

communi Ecclesiarum consensu statuminanda propo-
nuntur. Certa semper sunt
in paucis (inquit Tertullianus:) & quicquid ad salu-
tem Christianorum scitu ne-
cessarium est, quicquid nos
meliores beatoresque facit,
in aperto ponitur. Nihil hic
loci est subtilibus distinctioni-
bus quas sola aquila, aut
serpens aliquis Epidaurius
visu percipere & discernere
potest. Nihil longarum ex-
plicationum lacijs sive
assumentis, quæ attexi ple-
rumque videmus, non tam
ædificandis Christianis in
fide fundamentali, quam
Doctorum contendentium
opi-

De Anima.

opinionibus provehendis. Nihil denique Metaphysicis formalitatibus & abstractis notionibus, quæ doctorum capita perturbare possunt, indoctorum animos ab ipsa fide Catholica deterrere, at neque horum neque illorum corda ad fidem articulorum fundamentalium amplexandam infletere.

Jam verò cum ea quæ ad fundamentalem & communem Ecclesiarum fidem pertinent, paucis verbis, & planis ac sanis loquendi formulis sunt comprehensa, eaque seposita & in medio relictâ de quibus nondum convenit,

nit, proximum est, ut niran-
tur pacifici Theologi, id om-
nibus persuassimum face-
re, quod propter ea quae sine
crimine aut dispendio salutis
a populo Christiano nesciri
possunt, non est cum discri-
mine Ecclesiarum, dispen-
dio pacis, ac scandalo
schismatis, amplius hostili-
ter digladiandum.

Quam salubre & necessari-
um sit hoc consilium, teme-
ritas & contraria praxis Ro-
manæ Ecclesiaræ facile com-
probavit. Dum enim illi
minime contenti articulis
symboli Apostolici aut Ni-
ceni, Tridentini conventicu-
li novos articulos orbi Chri-
stiano

Epiſt.
ad Ste-
phan. & ad
Iubaea:
Pref.
ad Con-
cil. ap-
mag.

ſtiano obtrudere conantur, perpetuam ſchismatis perpetui inter Eccleſias materiam reliquerunt. Quantò conſultius fecit ſanctissimus Martyr, & doctiſſimus ſui ſeculi Pater Cyprianus, qui propter opinionum diſcrepantiā, ſe vim nemini faeturum, aut Dominicam pa- cem cum collegis ſuis violaturum, aut quenquam quod diuersum à ſe ſenſerit jure communionis amoturum profitetur. Qua Christiana charitate ac lenitate melius de Eccleſia Dei meruit errans Cyprianus, quam Stephanus Romanus iecte ſentiens, & Eccleſias, quan- tum

tum in se fuit, schismatico spiritu dilacerans. Fretus hoc sanctissimi Martyris exemplo & Augustini hac de re judicio, haud dubitem affirmare, inter Germanicarum Ecclesiarum doctores, illos qui falluntur & tamen communionem fraternalm cum alijs retinere parati sunt, esse à schismate coram Deo magis excusatos, quam qui veras opiniones in hisce controversijs tuentur, & mutuam interim communionem cum alijs Ecclesijs eam desiderantibus aspernantur. Obtenito igitur consensu in fundamentalibus, quamvis de cæteris doctores plenè ac perfectè

Vide
Aug. de
Bap. lib.
3 c. 4. 5.

fectè convenire non possint,
in hoc tamen omnes conve-
niant, ut uno ore ac corde ad
D E V M conclament; Nul-
la salus bello; pacem te
poscimus omnes.

Si quis autem hic quærat
quid faciendum est de illis
quæ componi nequeant con-
troversijs, r.e illarum occa-
sione aut impediri possit pax
& unio Ecclesiarum aut tur-
bari, & denuò violari post-
quam constituta est; hæc
mihi videntur ab utriusque
partis Theologis observan-
da.

Primò quæ hactenus ab
Antagonistis, inter ipsum
contentionis æstum dicta aut
scripta

scripta fuerunt, acerbè magis & malignè quam pensiculatè & verè, ea omnia publico bono viciissim condonentur, & perpetua ~~auerseia~~ sepe- liantur. Et si contigerit hu- jusmodi scripta in posteruni recudi, id non fiat nisi purgato omni felle, unde fraternæ contentionis malum possit recrudescere.

Secundò cum nemo pa- tienter ferat, se hæresis stig- mate inuri, cavendum ne quis Nestoriani, Eutychiani, aut cuiusvis damnati hæretici nomine infameretur, qui ex- pressè damnat istorum hære- torum damnata dogmata: Non possunt enim in com- munione

munione fraterna firmiter permanere qui propter aliquam opinionum discrepanciam talibus contumelijis pergunta se invicem exasperare. Quin etiam optandum esset, ut è medio faccesserent ista Lutheranorum, Zwinglianorum, Calvinianorum cognomenta, quæ factionis potius quam fraternæ unionis insignia sunt, & antiquis patribus nunquam placuerunt. Noluit Epiphanius ut Christiani gestarent *επιδιπτον στομα*, sed solo Christianorum nomine gaudent. Non Petrianos, non Paulinos vocari nos oportet, sed **Christianos**, inquit **Na-**

Epiph.
Her. 42
& 70.
Orat.
30.
Naxi-
ans.

*Insti-
tut. 4b.
4. c. 30.*

Nazianzenus. Omnium autem severissimè Lactantius: Christiani esse desierunt, qui CHRISTI nomine omisso huimana & externa vocabula induerunt. Sed ut quod res est dicam, induuntur potius particulares Ecclesiæ talibus cognomentis quam se se induunt aut indutos cupiunt.

Tertiò quantum fieri potest, à popularibus concioniis ac vernaculo sermone conscriptis tractatibus removeantur arduæ omnes & indecisæ controversiæ, & habentur potius inter exercitamenta scholarum, quam alimenta animarum. Nullo
F enim

enim incommodo subtile
quæstiones & perplexæ con-
troversiæ à pulpitis abesse
possunt; at charitas quæ ex
taliūm quæstionum ventila-
tione lædi solet, absque ex-
tremo animarum periculo,
à cordibus Christianorum
abesse non potest. Ludit istis
animus vulgi, non proficit,
& cum ludere desierint, hisce
controversijs minimè intel-
lectis, pugnare inter se inci-
piunt & digladiari.

Postremo si ipsis Docto-
ribus in posterum allubescat
de hisce controversijs ser-
mones serere aut scripta sua
in lucem edere, nunquam
congregiantur ἐπικήνως, ἀλλὰ
λογικῶς.

λογικῶς, ut prudenter monuit Nazianzenus. Sit hæc meta utrisque non quoquo pacto fratres vincere aut pudefacere, sed leniter comiterque instruere, & quasi apprehensa manu in viam veritatis reducere. Qui hoc modo ab errore suo liberabitur, nunquam se victum sed eductum putabit, nec confundetur veluti ab hoste superatus & dejectus, sed lætabitur quasi à fratre adjutus & sublevatus. Nemo enim proficiens erubescit.

Hæc tenus modum ineundæ Pacis & conservandæ unionis inter diversas Ecclesiæ æquo jure utentes deli-

F 2 neavi-

neavimus. Sed quia accide-
re potest & saepe accidit, ut
sub ditione unius Principis
aut Ecclesiæ versentur non-
nulli docti indoctique, qui
per conscientiam suam sive
recte informatam, sive erro-
neam, prohibentur, ne in
hisco controversijs commu-
ni sententiæ subscribant:
quid circa tales sit faciendum
dispiciamus. Ad Rectores
Ecclesiarum quod attinet, si
hisco fratribus infirmis pro-
spectum cupiant, in articulos
religionis, sive confessionum
formulas quas ab omnibus
sibi subditis suscipi volunt
& approbari, ne conjiciant
minutos difficultum contro-

ver-

versiarum apices, aut subtili-
um quæstionum decisiones.
Quin potius attemperentur
ad captum popularem, ædi-
ficationem indoctorum, salu-
tem omnium. Perpendere
oportet sapientiam majorum
nostrorum, quorum confes-
siones antiquas, si pacis tur-
bandæ causa de industria
non interpolemus, & novis
opinionibus farciamus, ne-
mo sanus invenietur qui illis
lubenti animo non subscri-
bat. Neque omnino opus
est ut talibus additamentis
prægravemus publicas Ec-
clesiarum confessiones, cum
D e v s ipse decreverit ad
vitam beatani perducere po-

F 3 pulum

pulum suum, non per difficultum & longarum quæstionum salebras, sed per complanatam & compendiam viam FIDEI & CHARITATIS. Quorsum igitur disceptationes & verborum pugnæ? Quid faciunt in confessionibus Ecclesiarum subtilitates Scholasticorum? Tota salus Christianorum consistit in credendo & colendo, ut graviter olim dixit magnus Athanasius. Hisce accedit, quod pacem vix ac ne vix quidem possunt cum alijs Ecclesijs minimè sibi subjectis inviolatam conservare, qui propter eandem doctrinam

In Orat.
Unum
esse
CHAR-
STVM.

nam quam illæ profitentur, sibi subditos persequi & tanquam hæreticos à communione sua abscindere pertendunt. Viderentur profectò tacitè hæresin alijs Ecclesijs exprobrare, & hoc ipso facto innuere, quod licet ore illos pro fratribus suis agnoscant, corde tamen ab ijsdem valdè abhorreant. Denique nisi confessionum publicarum formulæ ad doctrinas necessarias & minimè controversas inter ipsos Reformatos coarctentur, id inde consequetur incommodi, quod multi Pastores docti, pij, pacifici foras excludentur, nec poterunt Ecclesijs in

quibus vivunt inservire. Si quis autem dubitet an licet possint sacrosanctam communionem inter se colere, in una eademque Ecclesia, qui in omnibus Theologicæ doctrinæ capitibus, unam eandemque per omnia sententiam minimè amplectantur; id ego quidem extra omnem dubitationis aleam poni oportere existimo.

Nam quod attinet ad sacram illam quam Christiani inter se habent, in Cœna Dominica communionem, in hisce potissimum consistit; quod communi Spiritus sancti vinculo Ecclesiæ unico Capiti Christo conjun-

jungimur, quod ejusdem spiritus ac salutiferæ fidei & charitatis nexibus inter nos cohæremus, & quasi in unum corpus coaptamur, quod denique tanquam commenfa-les eundem cibum potum-que vivificum, C H R I S T I scil. carnem & sanguinem ad animarum nostrarum salu-tem manducamus & bibi-mus. In hisce omnibus com-munionem profitentur, qui ad eandem sacram mensam admittuntur. Verum enim verò sicuti hac mutua com-munione non profitemur nos omnes aut perfectum aut eundem gradum Theolo-gicæ scientiæ adeptos; ita

F 5 neque

neque hoc facto protesta-
mur, nos perfectam habere
inter nos in oīnnibus Theo-
logicæ doctrinæ capitibus
confessionem, aut de singu-
lis quæstionibus eandem
planè opinionem. Si dura-
hac lege staret Christiano-
rum inter se communio, vix
potuissent Petrus & Paulus
inter se communicare, Co-
rinthiorum certè Ecclesia
in frusta dissiliisset, hisce
autem nostris temporibus
non facile esset inveni-
re multos magni nominis
Theologos, qui bonâ con-
scientiâ possent ejusdem
Cænæ Dominicæ simul esse
participes. Oportet igitur
Rectores

Rectores Ecclesiarum suæ
ac communis infirmitatis
conscios cavere, ne dum ri-
gidam nimis ac minimè ne-
cessariam à suis exigunt con-
fessionem, dulcissimam &
maximè necessariam labo-
factare videantur Christiano-
rum inter se communio-
nem. Tantum est de Eccle-
siarum gubernatoribus, jam
veniendum ad Ministros aut
quosvis Christianos, qui
communionem experunt
cum Ecclesijs in quibus
degunt, neque tamen à con-
scientijs suis impetrare pos-
sunt, ut receptas omnes
eiusdem Ecclesiæ opiniones
approbent aut profiteantur.

Horum

Horum officium erit sese exhibere dociles & humiles, non pertinaces aut superbos in defensione illarum opinionum in quibus à communi Ecclesiæ sententia recedunt. Docilis autem ac humilis habendus est, qui lubenter ac submissè aures animumque accommodat Ecclesiæ docenti, qui non ex vitioso affectu immorigeræ voluntatis rejicit doctrinam propositam, sed infirmitate intellectus impeditur, neveritatem cernat in hisce arduis controversijs, quam doctiores & acutiores nullo fortasse negotio possunt discernere. Quia autem solius

DEI

DEI est corda scrutari, nostrum est in partem benignorem semper propendere, & de quolibet præsumere, ubi contrarium non constat manifestis indicijs, quod conscientiâ potius quam pertinaciâ ab assensu præstando retardetur & inhibetur. Qui hunc in modum se gesserint, non sunt propter quasvis erraticarum opiniorum stipulas à communione Ecclesiarum in quibus vivunt separandi & arcendi. Eâ tamen lege & conditione non sunt arcendi, si minimè præsumpserint communem Ecclesiæ sententiam oppugnare, aut suam privatam

apud

apud vulgus extollere & disseminare. Neque hoc ægrè ferre debent, qui pacis atque Ecclesiasticæ communionis retinendæ cupidisunt. Fac etenim verum esse privati alicujus Doctoris aut Christiani opinionem, erroneam esse illam quæ ab Ecclesia defendi solet, tamen si error sit in re aut opinione quæ salutem Christianorum non impedit; multo satius est, ut privati cujuscunque doctoris opinio vera in tenebris lateat, quam publica Ecclesiæ authoritas ipsa luce palam conculcetur, aut pax Ecclesiæ hac minimè necessaria opinionum contraria.

riarum conflicitatione, tan-
quam ventorum adversan-
tium turbine concutiatur.

Quod si quis eam quam
contra Ecclesiæ sententiam
tuetur opinionem tanti mo-
menti esse sibi persuadeat, ut
ex ejus cognitione salus ho-
minum dependeat; si Eccle-
siæ Rectoribus idem non
persuaserit, aut in aliam Ec-
clesiam divertere oportet,
aut pro bono animarum Ec-
clesiæ cui subest censuram
patienter tolerare. Hæc ea
sunt (Doctissime Duræ) quæ
tuo rogatu ad te perscribēda
& mittenda existimavi: quæ
si tibi aut alijs quibuscum-
que usui esse possint ad Ec-
clesia-

clesiarum unionem promovendam, voto institutoq; meo abundè factum est. Plura proculdubio & meliora suggerent, quibus præsens Germanicarum Ecclesiarum conditio magis ac melius nota ac perspecta est. Mihi jam id unum reliquum erit, suppliciter D E V M Opt. Max. precari, ut Principum corda inflectat ad hanc Ecclesiarum unionem ex animo desiderandam, Theologorum animos illuminet ad ea media quibus celerrimè stabiliri potest invenienda & adhibenda, omnium denique Christianorum mentes accendat ad hanc

hanc pacem amplexandam
& ad omnem posteritatem
propagandam. Faxit hoc
D e v s pacis propter filium
suum pacis nostræ apud Pa-
trem unicum sequestrum &
confectorem, quibus cum
Spiritu sancto honor, gloria,
benedictio in secula sempi-
terna, Amen.

Lectori salutem.

Uandoquidem
(me prorsus
inscio) evolâ-
rit in vulgus,
inter gravissi-
mas summorum Theologo-
rum sententias, schedula
hæc; æquum fuerit, ut intel-
ligat. Lector tantillæ hu-
jusce scriptiunculæ ratio-
nem. Communicârat me-
cum D. Johannes Duræus,
vir publico bono natus, neq;
nuperis modò amicitiaæ
nexibus

nexibus, pijsque officijs mihi conjunctus, totum incæpti sui, (ardui quidem illius, sed perquam sancti, utilisque) de componenda Evangelicorum lite consilium, fælicemque itineris sui jam tum utriusque successum mihi, tanti laboris prius conscio, & ore & calamo haud parcè exposuerat; Inter alia (quod caput erat negotij) dederat mihi in manus Colloquij illius Lipsiaci exemplar, quod inter primarios utriusque partis Theologos pridem, habitum fuerat: Scilicet (ne nesciat Lector) convenerant Lipsiæ (non sine numine) Anno salutis. 1631,
arreptâ

arreptâ, ex communi principi-
pum Evangelicorum con-
fessu, occasione, ex una parte
D. Matthias Hoeus. D. Po-
licarpus Leiserus. D. Henri-
cus Hofnerus; ex altera vero
D. Johannes Bergius, D. Jo-
hannes Crocius, D. Theo-
philus Neubergerus, viri
apud suos meritò perce-
lebres, sed & scriptis,
plæriique orbi Christiano
notissimi; & non sine Il-
lustrissimorum Principum
suorum consensu, & auspi-
cijs, colloquium instituerant
inibi, de re religionis, fami-
liare, ingenuum, verèque
fraternum; in quo, miro sa-
ne candore, concordique
studio

studio, percurrerunt sigillatim Augustanæ Confessionis articulos universos; Libratisq; æquâ (ut oportuit) trutinâ utriusque partis sententijs, procul omni præjudicio, ac affectu, tandem compertrum est, omnes in unâ eâdemque communi veritate per omnia ejusdem confessionis capita (tribus tantum exceptis) unanimis conspirasse; sed neque in tribus illis ita penitus dissentisse, ut nullus adhuc concordiæ locus superesse videretur. Mirum mihi, fateor, neque non faustissimi ominis, videbatur, horum aliquos, quos ferventioris ingenij

ingenij Theologos scripta
paulò acriora prodiderant,
ita se modò, ad publicæ pa-
cis studium mitissimè com-
posuisse. Perlecto demum
hoc colloquio, cuius exem-
plar apud me studiose adser-
vo, rogavit me satis impor-
tunè Duræus meus, ut quid
de tribus hisce residuis con-
troversiæ apicibus sentirem,
breviter; (neque enim ullus
erat tunc moræ locus) expo-
nere non gravarer; non po-
tui non satisfacere amicissi-
mi hominis voto; arripui
calatum, & horulæ unius
spatio, (neque plus temporis
supererat) tantillum hoc exa-
ravi; chartulamq; jam illico
dis-

discessuro in manus tradidi.
Hinc sit quòd cum alij am-
plissimi, gravissimiq; Theo-
logi, quibus fortè parùm
suppetebat Colloquij illius
apographum, de pacis ineun-
dæ studio ac confilio gene-
ratim, ac fusius differuerint,
ipse ad unicum hunc trium
controversorum Articulo-
rum scopum, animum ita
paucis intenderim; Prælum
certè nihilo magis quam
carcerem meditatus.

Vale.

SEN

SENTENTIA

Admodum Reverendi

D. JOSEPHI HALLI,
Episcopi Exoniensis.

*De Colloquio Lipsiaco sic mihi
sentire liceat.*

Lla Religionis
capita, in qui-
bus uti iusque
Partis Theo-
logi plenè
consentient, abundè suffici-
ent, cum ad salutem homi-
nis Christiani, tum ad per-
fectam

fectam & solidam Pacem in
Ecclesijs D e i stabilien-
dam; quæ restant nolle
equidem inter ~~amisit~~ Apostoli ~~amisit~~ annumerentur;
certè ejusmodi sunt, ut
ad scholas Theologicas for-
tè non immeritò relegari
possint subtilius discutienda;
Pacem verò vel pectoris
Christiani, vel sanctæ D e i
Ecclesiæ violare minime de-
beant. Quid nos Christianam
charitatem profitemur
si levem hanc in scholasticis
problematibus discrepantiam
Fratribus mutuò indul-
geret pertinaciter usque de-
trectemus? Qui probe novo
rimus quam graves horum

respectu errores (modo tales conceduntur) Servator noster benignissimus, in suis ipsis domesticis silenter præterierit, mitissimeque tolerarit?

*Tria omnino sunt in quibus
dissidere profitentur gra-
vissimi utriusque Partis
Theologi.*

Primum illud est, sitne
D O M I N V S J E S U S non
solum juxta divinam, sed eti-
am humanam naturam vi
unionis personalis, verè om-
niscius, omnipotens, omni-
præsens? Esse quidem D O-
M I N V M J E S U M (D E V M
G 2 scil.

scil. & hominem) in utraq;
natura sua omniscium, om-
nipotentem & omnipræsen-
tem, utrisque in confessio est.
Hoc dato, illud J U X T A
purè scholasticum est ;
quousque nimirum se exten-
dat virtus unionis illius hy-
postaticæ, silet Spiritus, tūtò
nescit Christianus. Dispu-
tent si volunt doctores, &
problemate hoc ingenia,
quantum lubet, exerceant.
Sat erit homini Christiano,
ut sciat, habere se Servato-
rem ~~deānθρωπον~~, cui omnia
hæc divina attributa verè
competant ; sed & Theolo-
gi ipsi habent in quo acquie-
scant, dummodo concessum

hoc

hoc utrinque fuerit, etiam humanam naturam personaliter omnisciam, omnipræsentem, omnipotentem esse. quod nos omnes rotundè profiteri non dubitamus. O nos osores pacis, si adhuc mavelimus litigare ! In his omnibus utinam animis nostris insideret illa Joh. Gersonis saluberrima distinctio : esse quædam de necessitate fidei, quædam vero de fidei devotione: De illis dubitare nefas ; de his, absque omni periculo vel ~~in~~ vel aliter sentire licet.

Secundum est de modo percipiendi C H R I S T V M in Eucharistia: Inibi scil. verè

G 3 ac

realiter exhiberi & manducari corpus **CHRISTI**, unaque cum terrenis hisce elementis accipi fatentur utrique. De indignis tantum quæstio est: Indigna verò lis, quæ pacem publicam interturbet: facile concedimus utrique, etiam indignos manducare istud quod unione Sacramentali corpus **CHRISTI** est; ac proinde reos esse corporis & sanguinis **JESU CHRISTI**: quid nunc ultra de orali indignorum manducatione litteram movemus? Illud nempe curent Christiani, ut ipsi dignè communicent, de indignorum participatione parum sol-

folliciti sint. Quousque vero se extendat vis Unionis istius sacramentalis, terminusque modi manducationis sive oralis, sive spiritualis, litigent in scholis Theologi; non est quod Christiani istud nimis anxie disquirant; non est quod dum tam curiosa haec opinionum momenta nobis mutuo indulgere recusamus, Pax Ecclesiæ violetur.

Tertium est fatale illud prædestinationis Theorema, de quo variè sententiam suam exprimunt utriusque partis Theologi: Modestè quidem prudenterque. In plurimis maximisque con-

spirant utrorumque judicia; nempe liberrimam gratuitamq; esse misericordis electionem: nullam in Electis, aut causam aut occasionem invenisse D E V M, cuius intuitu hi potius, quam illi eligerentur. Sed ab aeterno D E V M in peccatis & infidelitate perseverantes, ad aeternam damnationem praedestinasse & reprobasse; non rigido aliquo & absoluto decreto absque omni respectu peccati, sed justissimo suo iudicio: ita ut omnis sive causa sive culpa in hominibus ipsis meritissimo querenda sit. In illo haerent, quod gravissimi Theologi Saxonici prævisionem

sionem fidei ac perseverantiae præstituunt actui Electio-
nis divinæ : præordinasse
quippe ab æterno D E V M
quos prævidit in tempore
credituros, &c. Certe inter
omnes de prædestinatione
quæstiones levissima illa est,
quæ de ordine Decreti solet
agitari : quandoquidem no-
bis certum sit, uno & simpli-
cissimo actu, totum hoc ab
infinito & sapientissimo re-
rum moderatore peragi. Ni-
hil certius est, quam D E V M
prævidisse credituros, & sal-
vandos prædestinasse: Detur
hoc modo, quod ijdem Sax-
onici non illibentes profiten-
tur, Fidem esse unicum D E I

G 5 ipfius

ipsius Donum : & quicquid boni in electis sit, ex mera liberrima D e i gratia, quæ illis in J e s u C h r i s t o ab æterno data fuit, originaliter provenire : nihil profectò esse potest periculi in illa prævisionis sententia : Præviderit ab æterno D e u s, quod ipse ab æterno dare decreverit in tempore credituris ; tuta sunt istic omnia, nec est quod iste contentio-
nis funis ultra protrahatur.

In omnibus verè istis, ex osculor piam hanc ac verè fraternalm ~~eminentiam non possunt~~, sic neni pe oportet Christianos, sic Theologos ; Fal- lor, nisi modesta hæc & tem-

tempestiva animorum seda-
tio firmam perpetuamque
Ecclesiæ pacem præfagiat.
Annue tandem ô D e v s
Pacis: exaudi tuorum pre-
ces, faxisque ut sit Christianis
omnibus Cor unum, via
una, donec per Te viam per-
ducatur ad Te vitam.
Amen, Amen.

Datum in Palatio Exon. Fe-
bruarij 25. 1634.

Ita supplex assidue & ob-
nixè votet

J o s. E x o n.

Mi-

Miserat ad Dominum E-
piscopum Exoniensem
postmodum idem D. Iohannes
Dureus exemplar Decreti
cujusdam p̄ij ac pacifici in
conventu Ordinum Franco-
furtensi communibus votis
hac de re sanciti ac promulgati,
petieratque ipsius de modo ac
ratione promovendi hujus
sacri negotij, judicium; tu-
litque subinde hoc respon-
sum.

Viro

*Viro integerrimo, Do-
 citissimo, amicissimo, D.
 Iohanni Duræ, Salutem
 plurimam.*

On sine sum-
 ma voluptate
 animi, perle-
 gi, mi Duræe,
 Apographum
 Decreti illius Irenici, quod
 illustres Ordines ac Depu-
 tati Evangelici, in Franco-
 furtensi Conventu nuper,
 unanimis, Consignarunt;
 quo nihil (ut mihi quidem
 videtur) prudentius, nihil re-
 ligiosius

ligiosius excogitari potuit : neque video quid (uti se res habent) vel sperari ultra potuerit ; vel paci publicæ (quam tantopere sitimus boni omnes) provehendæ accommodatius proponi statuive. Sic nempe oportuit sanctos Ecclesiæ Cives, sic pios proceres, Christiani orbis Concordiæ, ac saluti studiosè providere. Benedictus verò sit boni omnis largitor, pacis author, Deus, qui salutares hasce curas, ac sana Consilia, nobilissimis istorum pectoribus ingesserit, idemque summus, optimusque rerum arbiter opus suum tam auspiciatò inchoatum

tum perficere tandem velit
föliciter, & coronare; pre-
ces certè nostræ non un-
quam deerunt, non deerunt
conatus qualescumque: nec
scio quâ spe erexitus mihi
animus, opreatissimum sacro
huic incæpto exitum paulò
fidentiùs videtur præsagire;
Enim vero, quantilla fepes
est quâ modo distermina-
mur? Easdem scripturas, ea-
dem symbola, eandem
confessionem Augustanam
Evangelici omnes unanimi-
ter approbamus; uni modò
articulo sensus ita ambiguè
sonat, ut ne ipse quidem au-
thor satis tutò literæ acqui-
escendum censuerit, Funda-
mentum

mentum Christianæ fidei
stat nobis omnibus unum,
idem, integrum, & incon-
cussum; nullum inibi saxum,
nulla cœmenti particula est,
de qua lis moveri, aut solet,
aut potest: Superstruuntur
huic theorematu quædam
Scholastico-Theologica, de
quibus solis adeo ferociter
depugnamus: Hæc verò
quid tandem ad hominem
Christianum: quid ad salu-
tem: Quàm tutæ fuissent res
Christianæ, quàm pacatæ,
si ista curiosorum hominum
problemata argutæque mi-
nutiæ nunquam extitissent,
si generalioribus quibusdam
exprimendæ veritatis for-
mulis

mulis contenta doctorum ingenia, sacram Theologiam non ita nimium subtiliter cribrassent ilicet: postquam verò tam infoeliciter mota sunt hæc non inutilia modò, sed utrique parti perquām damnosa certamina; quid tandem componendis, hisce motibus conducibilius suaderi potest, quām ut ad primævam simplicitatem, publicæ authoritatis interventu, Christianæq; Ecclesiæ communī consensu, fides reducatur? Doceaturque orbis Christianus, in hac multipli- ci credendorum farragine, prudenter distinguere inter genuinos fidei articulos, & parùm

parùm necessaria Scholasti-
carum conclusionum adje-
tamenta: quod in hoc qui-
dem ipso negotio haud ni-
mis difficile fuerit. De funda-
mento quidem fidei illud
est quàm maximè, C H R I-
S T V S & D E V S est & ho-
mo; sed & illud, C H R I-
S T V S D E V S & homo verè
est omniscius, omnipotens,
omnipræsens. Jam si quis in-
super addiderit: J E S U S
C H R I S T V S etiam juxta
humanam naturam omnisci-
us, omnipotens, omnipræ-
sens est; Certè illud (Juxta)
procul abesse videtur a fun-
damento; Scholasticum
quiddam est, ad Theologiae
li-

licentiatos relegandum: non
est quod Christianæ plebe-
culæ salus ab hoc tam subtili
articulo suspendatur; illane
ut scire possit, aut verò de-
beat, quousque unionis hy-
postaticæ virtus sese exten-
dat, qui sint theanthropica-
rum sive facultatum, sive
operationum limites? Certè
si isthoc scitu omnibus ne-
cessarium statuisset D E V S,
non minus clarè tam funda-
mentale mysterium Eccle-
siæ revelasset. De veritate
rei non dissero (neque enim
instituti mei est) dissero de
credendi necessitate, Huma-
na paululùm conferamus
divinis, quanquam quæ terræ
cum

cum cœlo analogia est? Ex anima & corpore sibi unitis constat homo; suæ sunt interim utriusque parti proprietates, actionesque, quæ subiecto communiter (idque jure bono) attribui solent; Homo sentit, intelligit, edit, ambulat, dormit, moritur; Suggerit hoc nobis sive ratio, sive sensus irrefragabili-
ter; Quisquam ne idcirco dixerit, sed & illud scien-
dum æque Homo juxta corpus sentit & intelligit:
juxta animam edit, ambulat, dormit, moritur. Sane ut se
habet ad intelligibilia ratio,
sic fides ad spiritualia & di-
vina; novi equidem quan-
tum

tum sit in subiecto discrimi-
nis; reitamen (etiam si fieri
posset) credendæ, cognos-
cendæve necessitas haud
minus impar: veritatis ergo
quod certissimum, quod
creditu necessarium, aperte-
que fundamentale est am-
plexemur, profiteamurque
unanimes: de reliquis ex-
erceant se (si lubet) Theo-
logorum ingenia, non inter-
rim nimis sollicita sit plebs
Christiana. Quod si paci
publicæ quicquam condu-
cere videbitur ut ad ipsas ex-
primendi formulas quam
proximè accedamus, dixerim
us modo (quod ex Inno-
centio & Scholasticis citavit
olim

Zanch.
 juas-
 eo de
 diffido
 cœnæ in
 fine.
 miscel-
 laneo-
 rum.
 quid
 idem
 provi-
 gator a
 Zwing-
 lii in-
 domi-
 nato.
 vide
 etiam
 Fieldiū
 nostra.
 tem in
 us de
 Eccles.
 & Ap-
 pendice
 vide
 lab. 3.
 de Ec-
 cles. c.
 35. &
 42. &
 Apud.
 pars. 1.
 respons
 ad 207.

olim Hier. Zanchius) etiam
 humanam **CHRISTI** na-
 turam esse secundum esse
 suum personale omnipræ-
 sentem, &c. non video quin
 pars utraque libenter suffra-
 gari & possit, & velit: Figu-
 tur isthic pes: nec ultra liceat
 alterutri procedere, in tuto
 sumus.

In negotio Eucharistico
 certum illud est ac de funda-
 mento, ipsum verum &
 essentiale **CHRISTI** cor-
 pus & sanguinem verè ad-
 esse, exhiberi, percipi, in sa-
 crâ illâ cœna: corporaliter-
 nè verò, in pane ac vino
 præsens sit, oraliter-ne (vel
 ab impijs, & indignis) vi-
 elemen-

elementorum benedictorum
supernaturali percipiatur,
Theologicæ disquisitionis
est; atque ejusmodi, quæ
testibus Luthero, Melan-
ethone, Justo, Jona, Osian-
dro, Brentio, Stephano
Agricola: sed & Oecolam-
padio, Zwinglio, Buccero,
Hedione, ne Dilectionem
quidem Christianam viola-
re debeat; scilicet inita fuit
hoc omine, celebris illa con-
cordia Marpurgensis, Anno
Dom. 1529. Sed & illud
sempiternâ memoriâ dig-
num, quod de conventu
Witebergensi (Anno 1536.)
retulit Ludovicus Rabus Ul-
mensis pastor, in sua Marty-
rum

cap.
Higgo-
ny. ubi
etiam
etiam;
Pic.
Mirād.
Caiera.
nus, alij.

rum historia. Cui concin-
nit (qui jam tum præsens
erat) Johannes Swiccius,
pastor Constantiensis (citan-
te Hospiniano) habeturq; in
scriptis Buceri Anglicanis;
Intererant illi ex una quidem
parte, Capito, Bucerus, Mus-
culus, & reliqui civitatum
Imperij præcipuarum e su-
periore Germaniâ, melioris
notæ Theologi; Ex altera,
Lutherus, Philippus, Jonas,
Pomeranus, Cruciger, do-
ctoresque alij, & conciona-
tores Witebergenses: post
aliquot verò expostulatio-
nes, sermonesque varios ul-
tro citroque habitos, quibus
utraque pars sententiam su-

am

am liberè, candidèque ex-
plicasset; tandem Lutherus
(cum suis paululum regres-
sis collatâ re) in hæc verba
desijt. Si creditis & docetis
in sacra cœna verum corpus,
& verum sanguinem D o-
m i n i exhiberi, dari, &
sumi, & non panem & vinum
tantum, & quod perceptio
& exhibitio hæc verè fiat,
& non imaginariè, inter nos
convenit, vosque agnoscim-
us & recipimus ut charos
fratres in D O M I N O : Affer-
uerunt istud clarè, lubenter-
que Bucerus, Capito, re-
liqui : junctis manibus dis-
cessum est. Nempe tran-
quillæ jam tum erant aquæ,

H nec

nec quibus ventorum turbis agitatæ, atque ideo ipsam veritatis faciem clarissimè repræsentarunt: quin nos æque jam serò sapimus: quin procellosa illa, quæ postmodum sequuta sunt, tempora prætervecti in veteri hoc tutoque concordia portu acquiescimus.

De re prædestinationis, sub quot, quantisque voluminibus ingemiscit C H R I S T I Ecclesia: ubi nos orbemque Christianum litigiosis calamis fatigaverimus, illud constabit omnibus cognoscendum, credendumque. i. D b v m quosdam ex mero suo be-
ne-
Capita
hec u.
trobis
in hoc
collo.
quo
conces-
sa sunt.

neplacito, ab æterno, & immutabiliter elegisse. 2. Neminem a D e o electum, salvandumve esse, qui non idem credit in J e s u m C h r i s t u m, inque fide hâc perseverat. 3. Neminem in C h r i s t u m credere posse, nisi cui hoc D e u s efficaci spiritus sui gratiâ donaverit, & inopera-
tur. 4. D e u m, neminem aut damnasse, aut vero reprobasse, nisi intuitu peccati: ita ut sola culpa & causa damnationis, sit in homini-
bus; causa vero electionis &
salutis, in merâ D e i gra-
tiâ. Totum vero hoc utri-
que parti in confessio est: In-

H 2 finitæ

finitæ sunt, sat scio, de capite
hoc, disquisitiones; stet sua
cuique Sententia, per me li-
cet, ego nemini præjudico;
me quod attinet, si quis
quid de re totâ sentiam
quæsierit, Articulis Ecclesiæ
Anglicanæ, atque sententiæ
Theologorum nostræ Bri-
taniæ in Synodo, (cui in-
terfui) Dordracena suffra-
gantium adhærescere rotun-
dè profiteor; sed quid aliud
est in arduo hoc negotio
(præter communem con-
cessæ veritatis simplicita-
tem) quod plebi Christianæ
tantum molestiæ faceſſere
debeat? De reliquis disſe-
rant in ſcholis Thcologi, fas
ſilcant

fileant pulpita. Quam & cædem & graviores in Ecclesia Romana extant controversæ, quæ tamen (prout cautè, prudenterque res geritur) pacem publicam neutiquam soleant violare. Sapere nos doceant vel qui odissè profitentur. Quod si Christiani orbis DOMINI, pro suâ authoritate, decernerent, & moderata Theologorum ingenia sibi statuerent, hosce, non nimis quidem angustos, controversæ tractationis dimites, certa foret, stabilisque concordia, pacata ac fælix Ecclesia: viætrix denique veritas de communi hoste triumpharet.

Isthoc vero ut, pro votis,
fiat, prudentissimè quidem
Illustres Ordines, Legati-
que proposuerunt, suaserunt-
que indicendum, literisque
invitatorijs rogandum, com-
muniorem quendam Theo-
logorum paciforum con-
ventum ; amicissimi illius
nunquamque satis laudati
colloquij Lipsiaci prosecu-
tionem æque modestam :
Sententiarum etiam à nota-
tissimis quibusque absenti-
bus doctoribus transmissio-
nem ; definienda quæ salu-
tis basin concernunt Reli-
gionis capita ; seponenda re-
liqua, adque scholas (si opus
fuerit) releganda : imperan-
dam

dam interim & linguis, & calamis sive moderationem, sive taciturnitatem: preces utrinque publicas pro sanctissimi negotij successu devo-
tè concipiendas, Fiant ista modò, recto corde, in timore Domini, non est quod de fælici exitu dubitemus; Dei negotium est, ille non deerit sibi.

Tu vero, mihi Dureæ, qui incæptum hoc, Dico, Angelis, hominibus gratissi-
mum, tanto ardore animi, tam indefatigabili labore ac studio, tot periculis, tantis impensis hactenus prosecutus es, ita profectò de totâ Ecclesiâ meritus es, ut nemo

ubivis bonorum omnium
sit, quin se tibi debitorem
fateri debeat. Macte virtute
tua, vir egregie; perge por-
ro magno huic operi colo-
phonem addere; Imo pro-
te nobisque hoc faciat Cæli,
terræque D^{eu}s; qui tibi
iter istud, operamque usque
sospitet. Vale a Tuo.

Jos. Exon.

*In eandem fere sententiam
sunt quæ sequuntur.*

SEN-

H

SENENTIA

Quorundam
Ecclesiae in Gallia Pastorum
eximiorum.

Uod his cen-
tum retro an-
nis omnes pij
ardentissimis
votis semper
exoptaverunt, quod summi
quique Viri nullis non la-
boribus atque sudoribus re-
dimendum judicaverunt, id
hodie à Præstantissimis qui-
busdam Chriſti ſervis

H 5 fin-

singulari zelo, neque obscurâ spe successus agi, atque procurari, maxima cum animorum nostrorum voluprate accepimus, nimirum ut quæ in Religionis causa dissident Protestantium Ecclesiæ, positis, aut certè mitigatis utrimque partium studijs in unum tandem corpus coalescant. Tam læto nuncio perfusi, primùm quidem Deo omnium bonorum datori gratias agimus quantum possumus maximas, quod hanc mentem, hos animos servis suis dederit, eumque enixè precamur, ut institutum opus suâ porrò benedictione prosequi, & ad

op.

optatum finem perducere
velit. Tum egregijs ornatissi-
misque Viris, Fratribus ac
Symmisticis Reverendissimis,
qui id negotij, sumpere,
prolixè gratulamur, eorum-
que fidei ac zelum, charita-
tem, & singularem animi
magnitudinem exosculamur,
multaque laude & admira-
tione dignam censemus.
Quantum enim illud est, vel
quod tristissimis deploratissi-
misque temporibus de Ec-
clesiarum concordia non de-
speraverunt, vel quod remi-
tanti arduam totiesque supe-
riori memoria à maximis vi-
ris frustrà tentatam aggredi-
tamen & moliri ausi sunt?

Even-

Eventus quidem fortissimi
juxta ac saluberrimi consilij
quis futurus sit, penes unum
D E V M est. Conatus certè,
& ipsa pulcherrimi operis
cogitatio non parvam mere-
tur laudem. Magna enim &
Ecclesiæ Christianæ utilia
vel cogitasse animo mag-
num est, suanique apud bo-
num D E V M habet merce-
dem. Quanquam neque
apud homines fructu caritu-
rum ornatissimorum virorum
laborem certa propemodum
spes est. Nam quæ olim sti-
mulante recenti ira sprevere
Pacis consilia, eadem nunc
effuso certandi ardore fessis-
que diuturna contentione
ani-

animis admissuros verisimil-
limum est. Sed & acutissi-
mus ille D o m i n i vomer,
qui Galliæ, Germaniæque
Ecclesiæ annos jam pæne
quatuordecim perarat utri-
usque partis animos sic sub-
egisse atque proscidisse vi-
detur, ut ad istam fementem
nullum unquam tempus fue-
rit opportunius. Itaque cla-
rissimorum virorum qui in
tam necessario opere sibi de-
sudandum putant, Consilia
studiaque vehementer pro-
bamus, laudamus, & admira-
mur. Sed quandò intelligi-
mus velle eos sigillatim cog-
noscere, quæ nostra sit de to-
to hoc negotio sententia, age
eam

eam quoque, quam brevissime clarissimeque fieri poterit, exponamus.

Optandum quidem in primis foret, ut qui Christi Disciplinam profitentur eadem omnes de rebus divinis & sentirent & loquerentur; perfecti (quod suis Corinthijs commendat Paulus) in eodem sensu, & in eadem sententia. Sed cum tanta sit & mentis humanæ imbecillitas, & rerum divinarum difficultas, ut perfecta illa & suis undequaque numeris absolute Consensio vix, ac ne vix quidem in hoc sæculo inter pios sperari posset, proximum est ut de præci-

I Cor.
14.10.

puis,

puis, ac palmarijs Religio-
nis capitibus eandem fidem
colant, cætera quæ ab usu
nostro paulò remotiora, ne-
que ad vitæ sanctimoniam,
neque ad animorum Consol-
ationem, neque adeò ad
Regnum Christi, (quod
his duobus maximè contine-
tur) necessario pertinent, sic
credant, ut aliter de ijs sen-
tientes ferant. Nam ut in vi-
ta communi etiam optimo-
rum Civium diversæ sunt
interdum de Republica sen-
tentia : Sic in Ecclesia,
modò constet de summa Re-
ligionis, nihil vetat diversa
aliquando esse fidelium de
nonnullis articulis judicia. Id

verò

Rom.
15.1.
Phil.3
15.

verò licere & res ipsa loquitur, & Paulus pronunciat; qui ferri dissentientes non permittit modò, sed etiam imperat, uno atque altero loco, & communis est eorum omnium opinio, qui jam inde à primis Christianismi temporibus ad nostram memoriam aliquo apud Ecclesiam fuerunt in numero atque honore. Quod tamen non est ita accipiendum, quasi omnis in Religione dissentio ferenda sit. Nam & idem ille Apostolus alia docentes quām quæ ipse evangelizaverat, anathemate ferit, & Christianorum Doctorum etiam mitissimi consortia
ha-

hæretorum fugienda constatissimè semper judicaverunt. Sunt enim opiniones quædam aliter de Religione sentientium, quæ fundamenta salutis labefactant, eamque aut Pietatem aut Charitatem evertunt, quani nos Deo atque hominibus ex sacrarum Literarum præscripto debemus. Qualis est Romanensium error, qui sanctissimum illum cultum, quem sibi uni servavit Dominus, rebus creatis exhiberi volunt, qui fidem nostram ex hominum arbitrio suspendunt, qui Iesus Christi Pontificatum varijs modis subruunt: qui Chri-

Christianam denique Religionem sic totam suis commentis deformarunt, ut nihil in ea sanum, nihil sacerum & incorruptum reliquerint. Quale etiam est Socinianorum Dogma, qui (ut alias eorum partes raceamus) veram DOMINI IESU divinitatem negant, qua una sublata necesse est aut coli creaturam, aut non coli DEI Filium, quod utrumque exscitè pugnat cum ijs, quæ Scriptura nobis tanquam ad salutem planè necessaria tradidit. Itaque nullam cum ijs, alijsque ejusdem generis Errorum Patronis Pacem jungi posse putamus in Religionis ne-

negotio, donec privata dog-
mata ejuraverint. At quo-
rum Sententia quanquam à
vero aliena, cum pietate ta-
men atque charitate, omni-
busque earum officijs con-
sistere potest, eorum sane
Communionem tolerandam
ex Pauli definitione cense-
mus. Monere eos leviter da-
taque occasione prudenter
coarguere atque docere li-
cet: ejicere Ecclesiâ (si nul-
la alia subsit causa) dirisque
& anathematismis, tanquam
devota Capita ferire nostrâ
quidem sententiâ, neque ex-
pedit, neque verò licet. Jam
ut ad Hypothesin veniamus,
in hoc secundo genere cen-
senda

fenda arbitramur, quæ inter
Protestantium Theologos
de **C H R I S T I** in Eucha-
ristiæ signis præsentia, deque
divina Prædestinatione, &
paucis alijs Capitibus con-
trovertuntur. Illi enim in om-
nibus quæ spectant vel ad
Pietatem in **D E U M**, vel
ad Charitatem in homines,
planè consentiunt, Scriptu-
ras divinitus datas, earum-
que perfectionem, perspi-
cuitatem, & *advertisit* pariter
defendunt: Romani Præ-
fusis tyrannidem, lethaliaque
fermenta uno corde atque ore
aversantur, sibique ab ejus
communione itidem caven-
dum putant: eadem Sacra-
menta

menta colunt ; eundem
C H R I S T V M venerantur,
eandem in hoc saeculo justiti-
am atque sanctitatem profi-
tentur, eandem in altero
gloriam expectant. Denique
tanta est utiliusque partis &
tam stupenda in omni saluta-
ri Doctrina Consensio, ut ni-
si aliud suaderet ipsa rerum
gestarum historia, & illa quæ
hactenus, proh dolor ! inter
eos arserunt odia, nemo non
fuerit crediturus coivisse eos
à principio, communicatis-
que inter se Consilijs, fidem
una exposuisse. Intam mul-
tiplici mysteriorum Sylva,
quis non miretur unum tan-
tum & alterum fuisse caput

de

de quo penitus non conve-
nerint? Nam & de ipsa Eu-
charistia, præcipua tristissimi-
hujus dissidij materia, con-
sentient Sacramentum esse,
non sacrificium; manducan-
dum non adorandum. Spe-
cies à D o m i n o institutas
neutri aut convertunt, aut
dividunt. Usum sacri i i t u s
eundem utrique agnoscunt,
C h r i s t i mortem com-
memorare, carnemque pro
nobis crucifixam, & sangu-
inem effusum participare.
Unum est, quod cætera con-
cordes dirimit, modus quo
C h r i s t i caro nobis in
eo mysterio communicatur.
Res apud utrosque eadem;
Rei

Rei tantum ratio diversa.
Tantulum dissidium fate-
mur quidem non esse nullius
momenti: Tanti esse, ut tam
necessariam orbi Christiano
fratrum gratiam tam mirabi-
liter, planeque divinitus
coëuntem abrumpere de-
beat, id verò est quod con-
stantissimè negamus. Neque
nos soli sumus in ea senten-
tia. Mitto Fratres Polonos,
& plerosque omneis parti-
um nostrarum Germanos,
quos nemo nescit istam
Controversiam eo quo nos
explicavimus numero ac lo-
co, & habuisse antehac, &
etiamnum habere. Mitto
Clarissimos utriusque partis
Theo-

Theologos Saxonas atque
Brandenburgicos, quorum
idem nuper fuisse istis de
rebus judicium accepimus,
cum eas Lipsiæ (quò una
cum suis Principibus vene
rant) amicè inter se agi
tassent. Sed quod exteris
minus fortasse cognitum,
quodque bonis omnibus ac
pacificis ingenijs gratissi
mum fore confidimus, id
verò hoc loco tacere non
possimus, Ecclesias Refor
matas (quas C H R I S T V S
in hoc Galliarum regno
habet plurimas) sic semper
de his litibus judicasse, su
umque hoc judicium cum
varijs antehac argumentis,
tum

tum novissimè in Synodo
Generali quæ hic apud nos
Carentonæ in Suburbano
Parisiensi, anno cīc 100
xxxī. habita est, disertissi-
mo luculentissimoque De-
creto testatas esse. Nam
cum ex occasione cujusdam
Civis Lugdunensis (cujus
Filiam ambibat adolescens
nescio quis Germanus, Au-
gustanæ (ut loquuntur) Con-
fessioni addictus) quæsitum
esset quo loco habendi fo-
rent ij, quos vulgò Luthe-
ranos vocant, fratres qui
isthic convenerant ex om-
nibus Galliarum Provincijs
ab Ecclesijs missi universi
ita censuerunt. *Quando*

I Au-

Augustane Confessionis Ec-
clesiae, cum ceteris Reforma-
tis in omnibus verae Religio-
nis Principijs, Articulis-
que fundamentalibus conve-
niunt, cultumque exercent pu-
rum ab omni idololatriæ &
superstitionis labe, qui sim-
illimi Professionis homines, qui
cum charitatis & lenitatu
spiritu sacros Ecclesiarum in-
strarum cœtus frequentent,
earumque Communione ex-
petant, ijs sine ulla abjura-
tione prævia, liberum esto al-
sanctam C H R I S T I Mem-
siam nobiscum accedere, Mat-
rimonia cum nostra Confes-
sionis fæminis contrahere
& infantes Baptismo tingenda

de more offerre, atque suscipere, dum nostris Synedrijs in hoc ultimo casu sanotè spondeant, se infantes, quos de sacro lavacro susceperint, neque directe unquam, neque indirecte adversus eam, quam nostræ Ecclesiæ credunt atque profitentur Doctrinam sollicituros, sed cunctaxat Fidei capita edocturos, de quibus inter nostras ipsorumque Ecclesias convenit.

Non ignoramus multa esse, quæ à vitilitigatoribus in hanc sententiam objici possint. Sed ea pleraque levissima sunt, neque ullo modo cum gravissimis fidei ac

charitatis Christianæ rationibus comparanda. Non est nostri instituti sigillatim omnia persequi. Monemus tamen in genere duo quædam esse, quæ si ea, qua parerat, diligentia observarentur, fortassis æquiora & mitiora utrinque futura unius partis de altera Judicia. Principio igitur illud nobis sum moperè cavendum videtur, ne privatorum hominum quamquam Doctorū, quamquam summa apud suos gratia & gloria florentium dicta aut sententias ei in qua versantur parti quasi communem totius corporis fidem tribuamus. *Quid enim in*

qui

qui⁹ dici potest, quām uni-
us crimen, aut laudem uni-
versis impingere? Et quod
ille seu bene, seu perperam
dixit, ejus seu præmīum, seu
pœnam in alios transcribe-
re, adeò nil tale promeritos,
ut interdum ea ipsis affingan-
tur, quæ neque fando ab alijs
acceperint, neque ipsi un-
quam animi cogitatione ver-
saverint? Universorum de
Religione sententia publicis
atque communibus in utra-
que seorsim parte instru-
mentis exposita continetur;
apud illos quidem Augusta-
na (quam vocant) Confeſſio-
ne; apud hos verò multis,
ſisque pro Gentium diversi-

tate, diversè expressis fidei expositionibus. Inde aestimandum quid utrique sentiant. Hæc enim credere se, hæc amplecti, hæc ad ultimum spiritum tueri, velle sententur universi. At verò neque illi (quod sciam) Bren-
tij, aut Chemnitij, neque hi Piscatoris aut Bezae scripta sic universim approbarunt, ut quæcunque in ijs haben-
tur, pro communi & necessa-
ria omnium Christianorum
fide accipi, atque agnoscit
velint. Quin & tantum ab-
sunt utrique ab ista deimen-
tia, ut homines suarum par-
tium ipsi liberrimè reprehendant, & multa in eorum librī

notent

notent à suo, suorumque
communi sensu aliena. Unde
conficitur, istorum dicta,
quicunque tandem fuerint,
Ecclesiæ in qua vixerunt toti
injustè, ac ut mollissimè di-
cam, præ posterè tribui. Et
tamen quid aliud sunt illæ
quæ in se mutuò jactant
Protestantium Theologis,
quæ tanquam communia ad-
versarum partium crimina
exprobrant, quorum adeò
nomine invidiam alij alijs fa-
ciunt, quid, inquam, illæ sunt
aliud, quam privata quorun-
dam in utraque parte Docto-
rum placita, quæ haud raro,
vel bilis intempestivè com-
mota effutijt, vel ingenium

in causæ defensione labo-
rans, urgente seu rerum ip-
sorum difficultate, seu adver-
sarij acumine, magis ex ne-
cessitate, quam ex judicio ar-
ripiunt. Nam publica qui-
dem & communia utrarum-
que Ecclesiarum instrumen-
ta tam sunt pura, & unde-
quaque salutaria, ut paucissi-
ma sint & pænè nulla, qua
altera pars in alterius Con-
fessione desiderat. Nostri
in Germania Confessionem
Augustanam laudant; neque
dubito quin nostram pariter
Lutherani. Fratres longè
maxima ex parte probaturi
sint, si modo eam sine ira &
præjudicijs legere voluerint.

Certe

Certè neque in illa quis-
quam deprehendet eam,
quam in Lutheranorum
dogmate dainnamus, carnis
C H R I S T I omnipræsen-
tiam, neque in hac id quod
nobis tam importunè obijci-
tur Stoicorum fatum. Sed &
alterum est solenne, ac tra-
latitium pænè omnium in
utraque parte peccatum,
quod nos in hac causa etiam
atque etiam cavendum ex-
istihamus: nempe ne ijs qui
thesin aliquam tuentur, ea
omnia tribuamus, quæ nobis
ex ea consequi videntur, se-
cundum rectam differendi-
rationem. Fit enim sæpenu-
merò, ut qui Principium te-

net ex quo aliquid concluditur idem tamen id nesciat quod ex eo colligitur. Qui Princeps animadveitit Mag- netem converti ad Septen- triones non is continuo per- vidit quæcunque ex hoc theoremate ad navigatio- num usum postea observata sunt. Nam conclusiones in Principijs suis latent; neque ex ijs sine aliqua opera, & studio eruuntur. Itaque qui Principium tenet, si vel fe- rietur, vel id intueatur qui- dem, sed mente aut liebeti & obtusa, aut ira, vel studio, vel aliquo alio affectu, veluti caligine, præpedita, is ex eo quod scit cætera, quæ ex eo

Tomeus

sciri

sciri possunt, minimè intelligit. Sic ij qui in Papatu degunt, fascinatis (ut sic dicam) Magistrorum suorum auctoritate animis, ex eo quod nobiscum tenent Christi sacrificio in cruce peracto perfectissimè expiata esse hominum criminā, colligere non possunt, quod tamen ex eo clarissimè consequitur, inane esse altaris sui sacrificium. Jam quemadmodum qui aliquod verum intelligit ignorat interdum alia, quæ ex eo consequuntur vera: ira & qui aliquid falsi admisit animo, non ideo & cætera omnia, quæ ex eo eveniunt, absurd agnos-

agnoscere eum & tueri con-
cludendum est. Est enim
planè eadem consecutionum
in utraque parte ratio : Sic
olim Tertullianus, & è vetu-
stissimis Patribus non pauci,
animam humānam ex tradu-
ce propagari docuerunt :
mortalem esse, quod ex illo
consequitur non modo non
concesserunt sed constantissi-
mè clariissimeque negarunt.
Ut igitur Pontificios non
ideo Altaris sui sacrificium
negare dicimus, quod sacri-
ficij à C H R I S T O in Cru-
ce oblati perfectionem, ex
qua illius eversio consequi-
tur nobiscum fateantur : ita
sanè neque Tertulliano, &
paria

paria cum ipso de animæ
humanae origine sentienti-
bus affingendam existima-
mus ejusdem mortalitatem,
quod hic error ex illo colligi
posse videatur. Jam vero
quam largè in hoc genere
peccaverint partis utriusque
Theologi, nemo non videt.
Nam & nos fratribus Euty-
chismum (quanquam invitatis
atque deprecantibus) vulgo
impingimus, quod ex eorum
de Coena Domini Sententia
nobis error iste conse-
qui videatur, & illi vicissim
nobis (quanquam aversanti-
bus, & meritò exhorrescen-
tibus) nescio quæ opinio-
num monstra tribuere non
du-

dubitant, quasi D E V M
putemus omnium esse scele-
rum & flagitorum auto-
rem, quod ex nostra de D E I
Prædestinatione & Provi-
dentia thesi id confici posse
sibi persuaserint. Non jam
disputamus rectè ne an secus
ista corollaria ex nostris
utrorumque thesibus infe-
rantur. Satis est quod ea,
qualiacunque demum sint,
seu jure seu injuria, nostris
opinionibus imputata, infici-
amur utrique, neque ullis ar-
gumentis adduci possumus,
ut ea nostræ fidei consenta-
nea esse agnoscamus. Nam
dum ita se res habeat (ut se
habet sancè) patet ex superio-
ribus,

ribus, neque illis Eutychis-
mum, neque nobis illa op-
nionum portenta sine injuria
& calumnia posse tribui,
etiam si uterque error (quod
neutri de sua quidem singuli-
parte sunt unquam concessu-
ri) ex utrorumque placitis
verè & legitimè concludi
posset. Cum igitur plera-
que omnia, quæ partium al-
tera alteri tanquam perni-
ciosa, intolerabilia & à salu-
tē abhorrentia objectat, vel
sunt singulares quorundam
hominum hypotheses, vel
corallaria vi syllogistica, ex
utriusque partis opinionibus
extorta, si modò (quod
æquissimum est) neutrī im-

pu-

pucentur, nisi quæ universæ
eorum Ecclesiæ disertè pro
suis Dogmatis agnoscunt &
profitentur; facillimum erit
defendere, omnem istam
quæ inter eos agitatur con-
troversiam esse tolerabilem,
neque quicquam esse in al-
terius partis fide, quod salu-
tis æternæ fundamenta sub-
ruat. Hoc verò si constitu-
tum, & utriusque partis ho-
minibus persuasum semel
fuerit, nulla ferè supererit
difficultas in toto hoc, quod
Viri Clarissimi moliuntur
Concordiæ negotio. Nam
cum duæ omnino sint ejus
incundæ rationes; una qui-
dem ut partium altera ejera-

tis privatis opinionibus in alterius sententiam transcat, altera verò ut cum sua utræque fide coéant, & mutua ~~ayxataßas~~ altera in alterius dogmate ferat id ipsum quod non probat, quodque citra totius corporis perniciem mutare non potest ; priorem quidem illam nos in præsentia planè censemus omittendam, quam frustra, immò periculosè & cum damno tentari satis comprobaverunt tot disputationes, & collationes inter partes toto hoc sæculo institutæ, quibus odia potius accensa, quam extincta, Controversiæ potius auctæ quam imminutæ sunt.

Itaque

Itaque ad alteram illam
Concordiae rationem con-
vertendos animos putamus,
in illa omnem operam, cu-
iam atque cogitationem pe-
nitus defigendam; quæ una
& facilis & justa, & no-
stro quidem judicio, necessa-
ria est. Ut verò eam aliquan-
do tandem assequi, & tenere
possimus, hac via progre-
endum arbitramur. Primum
laborandum ut odiorum at-
que contentionum aliquæ
velut induciae utriusque par-
tis Theologis indicantur,
iisque ad suscipiendam de-
toto hoc negotio cogitatio-
nem excitentur: Tum hoc
imperato unicè studendum,

ut

ut leni & amico, & ad per-
suadendum quam maxime
acconimodato orationis &
dissertationis genere omni-
bus promiscue demonstra-
tur, non ea inter nos contro-
verti, quæ ad fundamenta
Christianæ Religionis per-
tineant, vel in quibus non li-
ceat citra salutis jacturam se-
cus sentire; Quia in parte di-
ligentes vitandas arbitra-
musr spinosas Quæstiones, &
λεπτομογίας, quæ scholastica
quadam ἀκριβείᾳ omnia con-
cidunt, singulaque minutissi-
mam persequuntur, quæque
hominum animos cruciare
ac lacerare magis solent,
quam ædificare. Quod si
tantum

tantum cæptis annuerit Deus, ut hoc effectum detur, omnes tum ultiro expetituros exoptatissimam illam communionem non dubitamus, quam nemo nisi quadam animi religione refugit, quod eam cum aliter sentientibus inire & colere nefas putant. Ubi ea superstitione liberati fuerint utriusque partis homines, sponte (ut sic dicani) ruent in mutuos amplexus. Nam neque in hac, neque in altera parte quemquam esse credibile est, usque adeò væcordem, & omnis humanarum divinarumque rerum sensus sic expertem, ut non intelligat quam fæda

fæda sit, quām utrisque calamitosa, quām universo orbi Christiano exitiabilis illa quæ nos hætenus diremit Discordia: quām dulcis, ex adverso, quām nobis cæterisque omnibus utilis futura sit Concordia, si modò ea, fide & salute integris coli possit. Et illius quidem constituendæ ratio (si semel eò ventum fuerit) plana est & expedita. Nam cum utriusque (D E I gratia) Testamentum D O M I N I J E S U ab ipsius Discipulis exaratam pari fide veneremur, eaque omnia clarè ac perspicue in eo tradita esse fateamur, quæ sunt nobis ad salutem credi-
tu,

tu, vel factu necessaria, quid prohibet quo minus ea quidem, de quibus convenimus pariter figamus & sanciamus? ea vero de quibus dissentimus verbis ex sacro sancto illo instrumento de promptis explicemus, neque ultra nostros scrutari, aut contendere sinamus? Nam si (quod utrique confitemur) clarè in sacris Litteris exposta sunt quæcunque mysteria sunt nobis ad salutem scitu necessaria, profectò & ijs contenti esse possumus, quæ Scriptura tradidit, & ijs sine periculo carere, de quibus ea tacuit. Itaque capita omnia Controversa certâ

quadam

quadam formulâ concipiuntur, quæ utrisque satisfaciat, ex ipsis Sacrae Scripturæ verbis (si fieri possit) contextâ. Nemo à Fratre quicquam præterea exigat. Si quis ultra sapit, sibi privatim sapiat. Aliorum simplicitatem, quibus tantum progredi non est datum, minime aspernetur. Quod verò pertinet ad ritus quibus Ecclesiæ cultus ac disciplina continentur, suos itidem unicuique parti relinquendos putamus, neque quicquam hoc in genere movendum.

Olim, si D e u s dederit, ubi adultior & confirmator fuerit partium gratia, communibus

munibus omnium Consilijs
institui poterit communis
aliqua Liturgia, concordiae
Symbolum & vinculum fu-
tura. Nunc quidem satis
magnum operæ pretium fe-
cerimus, si primo isto cona-
tu assequuti fuerimus, ut quæ
sunt inter nos fidei & rituum
discrimina (levia sane, neque
ista alienatione digna) mutuò
ex Christiana charitate tole-
remus, nosque quod sumus
in DOMINO fratres esse
tandem aliquando agnosca-
mus. Atque hæc quidem
breviter de hoc argumento
dicenda censuimus, ut intel-
ligant DOMINI ac Fratres
observandissimi, quibus ista
evidentia
sunt

sunt cordi, squalidam amicè
cum ijs in sanctissimo hoc
Christi negotio con-
spiremus. Quod si vel no-
stra tenuitas, vel ipsa rerum
nostrarum conditio prohi-
bet, quo minus in tam san-
ctum opus ea quæ decet offi-
cia conferamus, votis certè
ac precibus optimorum, re-
verendissimorumque Viro-
rum labores, quoad vita
suppetet, studiosissimè pro-
sequemur, beatissimumque
illum censemus diem, quo
Fratres in una eademque
Hierusalem, extinctis odijs,
dextris animisque conjunctis
habitantes intueri dabitur,
arcta & indivulsa commu-

K nione

niōne æternæ illi unitati,
quā nos olim in Cœlis fru-
mūr, oīam in terris prælu-
dentes. Amen.

SYLLABVS

Quorundam
Scriptorum de Ecclesiastica
Reconciliatione.

Raterna & Mo-
desta ad om-
nes per uni-
versam Euro-
pam. Refor-
matas Ecclesias, pro Con-
fessu in Religionis Evangeliæ
negotio. Exhortatio.
Edita nomine Ecclesiæ
Polonicae. Francoforti
K 2 apud

apud Jon. Ros. in Octavo,
Anno 1618.

Davidis Paræi S. Theol.
Professoris in Academia
Archipalatina Senioris, Irc-
nicum de Unione & Synodo
Evangelicorum concilianda.
Heidelb. apud Jonam Ros.
1615.

De Instauranda vera Re-
ligione ad omnes Germaniæ
proceres Evangelicos Para-
nesis in Quarto. Anno 1627.

Consensus in Fide & Re-
ligione Christiana inter Ec-
clesias Majoris & Minoris
Poloniae, &c. in Synodo
Sel.

Sendomiriensi & Torunien-
si, Heidelbergæ typis Go-
thardi Vœglini.

Responsoria Confessio
Confessionis Augustanæ à
Joh. Hartungio. Francofurti,
typis Joh. Frider. Weissu,
Anno 1633.

Francisci Junij Irenicum
de Pace Ecclesiæ Catholi-
cæ inter Christianos quam-
vis diversos sententijs, Re-
ligiosè procuranda, colenda,
atque continuanda Medita-
tio in Psalm, 122 & 133,
Lugd. Bat. in Octavo, Anno
1593.

Davidis Chytræi Oratio
K 3 de

de studio Thcologiae, Exercitijs verae Pietatis & Virtutis, potius quam Contentionibus & rixis colendo.

Ejusdem Oratio de statu Ecclesiarum hoc tempore in Græcia, Asia, Aethiopia & Bohemia, Russia, Tartaria, &c. quâ in re inter se vel consentiant, vel dissentiant, & cum Ecclesia Romana & Reformata, una cum Epistolis Græcis Patriarchæ Constantinopolitani, &c. Francof. apud Haeredit. Andr. VVecheli, 1583. in Octavo.

Joh. Calvini Interim
Adulcto-Germanicunt: cui
ad-

adjicitur vera Christianæ
Pacificationis & Ecclesiæ
Reformandæ Ratio. Gene-
væ, 1569. in Octavo.

Henrici Bullingeri adhortatio ad omnes Ecclesiæ Mi-
nistros, ut Contentiones mu-
tuas deponant, & solam ve-
ram in CHRISTO fidem &
vitæ emendationem mundo
annuncient. è Germ. in La-
tin. Linguam per Joh. Sim-
ler. transcripta. Tiguri. 1572

Ratio ineundæ Concor-
diaæ inter Ecclesiæ Refor-
matas, seu quibus modis oc-
curri possit mirificis artibus
quibus Pontificij per quos-
K 4 dam

dam Theologos universas
CHRISTI Ecclesiæ pcf.
sundare conantur, in Quarto,
1580.

Mysterium iniquitatis
pseudo-Evangelicæ & vin-
diciæ Mysterij sparsâ men-
tione, in Octavo.

Consensus Orthodoxus
Sacrae Scripturæ & veteris
Ecclesiæ de Sententijs ver-
borum Cænæ Domini:
adeoque de rota Controver-
sia Sacramentaria in Quarto,
Heidelbergæ 1574. & Ti-
guri 1585. in Fol.

Jacobi Acontij Strateg-
mata

mata Satanæ. Basileæ, Anno
1610. in Octavo. alibi etiam
sæpè impressus est hic liber.

Parænesis votiva pro Pace
Ecclesiæ ad Theolog. Au-
gust. Confessionis. Meldenij.

Davidis Paræi notæ in
Problema Theologicum, an
Syncretismus Fidei & Reli-
gionis inter Luther. & Cal-
vinianos, ideo iniri vel pos-
sit, vel debeat ut Antichristi
tyrannis conjunctis viribus
& studijs facilius & fælicius
reprimi possit, à Leon. Hüt-
tero disputatum, apud Jon.
Ros. 1616.

Amandi Polani Sympho-

K 5 nia

nia Catholica seu Consensus
catholicus & Orthodoxus
Dogmatum hodiernæ Ec-
clesiæ ex præscripto verbo
Dominus Reformatæ. Genevæ
apud Stoër, 1612.

Hermannii Ravenspurgeri
via Veritatis & Pacis, quibus
modis Ecclesia ad veram
Sacr. Scripturarum intelli-
gentiam & firmam Concor-
diam pertingere possit. Ha-
noviæ typis VVilleranis
Anno 1614.

Syntagma & Harmonia
Confessionum : Geneva
apud Choüet 1612.

Dial.

Dialacticon R. P. Poneti
Episcop. VVintoniensis de
Controversia sacramenta-
ria. editum, Anno 1557.

Antonij Sadocelis. Conci-
liatio Controversiae de Cæ-
na inter Protestantes. Liber
Lichæ in Westphalia editus.

Henrici Mollerii Brevis
Conciliatio Controversiæ
Sacramentariæ. Francof.
apud Carol. Nukelium.

Dissertatio Theologica de
sacienda Concordia & leni-
endo in Ecclesijs gravi dissi-
diorum scandalio. In qua ren-
tatur Reconciliatio utriusque
Partis

Partis Evangelicorum in
Articulis fidei Primarijs,
Francofurti apud Joh. Fri-
der. Weissium, Anno 1633.

Columba Noæ olivam
adferens jactatissimæ C H R I-
S T I Arcæ Concio Synodi-
ca ad Clerum Anglicanum à
Jof. Hallo S.T.D. Decano
Wigorniensi Londin. apud
Guilielm. Stansby, Anno
1624.

Doctoris Franci S. Theo-
logiæ Professor. Francofurt.
ad Oderam tractatus de gra-
dibus necessitatis Dogmatū
juxta fidem, spem & charita-
tem. Anno 1607. in Quarto,
apud Helvvig. Ano-

Anonymus de Quæstione
illa; An hoc tempore gli-
scentis, vel potius grassantis
tyrannidis Pontificiæ Syncré-
tismus & Coitio fieri inter
Ecclesiæ Evangelicas de
Cœna D. Dissidentes adver-
sus Communem hostem de-
beat aut possit, Servestæ
Jac. Zach 1595.

D. Matth. Martinij Brevi-
arium veræ Religionis. Bre-
mæ, typis Thomæ Villeria-
ni, Anno 1617. in 12.

Anonymi Theoria de
Consilijs Pacis inter Eccle-
sias capescendis unâ cum
Parænesi. Anno 1634.

Caspari

Caspari Stresonis Brevis
& Modesta responsio ad appella-
tionem innocentiae Lu-
theranæ. D. Joh. Bodifacci
Rectoris Gymnasij Dantisci-
cani. Lugd. Bat. apud Just.
Livium Anno 1634.

Eiusdem Responsionis ad
Appellationem innocentiae
Lutheranæ Apologia, in qua
agitur de possibiliitate Syn-
cretismi inter Evangelicos:
& præmittitur D. Richardi
Fieldi de Ecclesia Epitome.
Lugd. Batav. apud VVill.
Christian. 1635,

D. Erasmi Rotterodami
Liber de farcienda Ecclesia
Con-

Concordia deque sedandis
opinionum dissidijs, Anno
1533.

Apologiæ Catholicæ Li-
bri duo de notis Ecclesiæ,
auctore Thom. Mortono.
Lond. apud Joh. Norton.
Anno 1606. in 4. & 8.

De Fide Catholica appa-
ratus Johan. Serrani: sive
de Principijs Religionis
Christianæ, communi omni-
um Christianorum semper
& ubique ratis Parisijs apud
Petrum Metayer in Fol.
1596. & in Octavo 1607.

Isaacii Casauboni Praefal-
tio

tio in Beati Gregorij Nysse-
ni Epistolam, in qua Dissi-
dentes ad Pacem hortatur.
Hanov. typis VVecheli
1607. in 8.

Eiusdem Epistola pro Ja-
cobo Magnæ Britanniæ Re-
ge Serenissimo ad Illustriſſi-
mum Cardinalem Perroni-
um, quæ huic scopo servit.
Londin. excud. Joh. Morton
1614. in 4.

Ex vetustissimis Ortho-
doxorūm Pátrum Cypriani,
Hilarij, Ambrosij, Augusti-
ni, Hieronymi, &c. de genui-
no Eucharistiæ negotij intel-
lectu & iſu, Libellus nuper,

ex perpetuissimo Exemplari
depromptus : Haganoæ per
Joh. Secerium, Anno 1518.
in 4.

Concordia super negotio
Eucharistico Mandato Sere-
nissimi Saxonie Electoris
Christiani, edita Lipsiæ apud
Voight, in 4.

Joh. Arndt, Superinten-
dentis Lunæburgici de vero
Christianismo Libr. 4. ex
Germanico Latin. facti Lu-
næburg. apud Stern. 1625.

D: Dissidio in Religione
& collatione veterum Ritu-
um cum recentioribus, Li-
bellus

bellus à viro Docto ante annos 46. pio studio conscriptus. Basileæ Anno 1595. in 8.

Martini Buceri varia sunt in hoc genere scripta, quæ inter ipsius opera extant in Fol. inter alia tamen duo sunt quæ huc præcipue pertinent.

Martini Buceri scriptum de vera Ecclesiæ in Doctrina, Ceremonijs & Disciplina reconciliatione & compositione.

Martini Buceri scripta ad Reformationem Ecclesiæ Anglicanæ spectantia, cum à Rege

Rege Edvardo 6. cum in
finem Angliam accersitus
esset. Separatim primum in
Quarto, tum verò inter opera
ipfius edita in Fol.

Discursus Epistolares Po-
litico-Theologici de statu
Reipubl. Christianæ dege-
nerantis; tum de reformati-
onis moribus & abusibus Ec-
clesiæ. Francof. apud Ege-
nolphum Emmelium, 1610.

Dialogus de statu turbu-
lento hujus sæculi præsertim
in negotio Religionis ex
specula Halcyonia, in Octa-
vo, Anno 1591.

Conciliatio Patrum, Con-
ciliarum

ciliorum & Decretorum
cum Sacr. Script. collecta,
aucta, & edita à Bartholo-
mæo VVesthemero Pho-
censi. Tiguri apud Gesne-
rum, Anno 1563. in 4.

Apud Thuanum extant
Mandata Henrici Borbonij,
Navarræ Regis Jac. Segurio
Legato suo ad Pacificatio-
nem Protestantium procu-
randam, in Angliam, Belgi-
um, & Germaniæ Proceres
misso, data lib. Lxxix. Anno
Lxxxiiii.

Extant etiam hæc Manda-
ta in operibus Goldasti.

Geor. Myly Positiones de
Pace

Pace Ecclesiæ Evangelicæ.
VVitebergæ. Anno 1607. in
Quaito, apud Helvig.

FINIS.

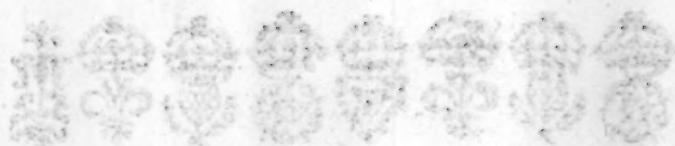
СЕРИЯ МУЖСКИХ

Imprimatur
Ex Aedibus Lambethanis
IAN. 2. 1637.

GWIL. BRAY.

विविध
विविध विविध विविध
विविध विविध विविध

